

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחקט"א אפרים שמעון סינאוויץ

ח) [מסמס סו:], צ) גזר
ד: [מוסממח] שס
פ"ד], ג) חולין קלט,
ז) בראשית מט ד.

(b) רש"י ד"ה כי קאמר

למעוטי נדנח והא קתני
מנדבתם נדר בניזיר
ובהרבז. והאי נדר מ"כ

רצויה בתחלה חנן סהדי שלא נמחרט:
תני

[illegible]

אֲרִיסִים נָמִי אִישׁ קָרִוּי נָדָר כִּיּוֹן שֶׁאֵין עוֹשֵׂן מִדֹּאגָתוֹ יִסְרִים אֶלֶּא מֵאֲהֶנּה, אֲלֵא קָרִוּי נִדְבָה, וְלִכֵּךְ קָרִי נִזְרוֹת כְּשֶׁרִין נִדְבָה:

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

עין משפט
גר מצוה

דלית ליה דחטא קרייה רחמנא מנא ליה דטרפו פסל וי"ל
והנפקא ליה מדכחז חמימה דדרשין צפ"ק דמסכת ע"ו (ף א)
דברנה גופיה לאו טרפה הוא מדכחז תמים ודגן אלטרך חמימה
לכלדרשין צפסרי חמימה דלף שתי שערות שמורות פוסלות
לדרה שמונה פסלי שם חמימה

וְלִרְבִּי שַׁמְעוֹן תַּרְחִי שֵׁמֶם מִדְּמִיתָ
וְהַתְּמִיתָהּ בֵּן אֲדוֹמָה לְנֹאשׁ^י אֵין עַה
מִמוֹם וְעוֹד יֵשׁ לִנְוֹר דִּנְפִסּוֹל הַחֲלִי
עֲצוּפָה מְדוּד סוּלִי עֲלִימָה דְחָתָן (פֶּה)
מִבְּנֵי (מִבְּנֵי) עַה שְׂהָה שְׂהָה לְשִׁמָּה פִּסְלוֹה
וְהִיָּהֵימוּ מִתַּטָּחָה הִיא וּבִסְפָרִי^י נָמִי
דִּרְשִׁינָן תַּטָּחָה הִיא דְמוֹעֵלִין עַה וְכִמָּה
דִּרְשִׁינָן וְאֵם חֲמִירָה כָּל דְּרִיכָן דְּמִשְׁנִי
בְּקִדְשִׁי מִזִּבְחֵה דְּמִשְׁנֵה דְּקִדְשָׁה דְּחָתָן
רַחֲמָנָה וִישׁ כָּל לִוְמֵר דְּכָל דְּרִיכָן מִסְּלָן^י
לְהֵלֶךְ בְּקִדְשָׁה אֲחֵרִיתִי וּבְפִרְקָן אֲלוֹ קִדְשִׁים
(מִתְּרִיבֵי ב) דְּקִדְשָׁה לְאֵין פֶּה עוֹשָׂה
הַתְּמִיתָה מִשּׁוֹם דְּקִדְשִׁי בְּדֵק הַיִּצֵּה הִיא
כִּיּוֹן דִּנְפִקוּתָהּ לִיתָהּ עֲרֹךְ הַפֶּה לֵאלֹהִים
שִׁבְצִין דְּרִשָׁה דְּלִמְטָה קִרְיָה רַחֲמָנָה
דְּרִשְׁבִּירָתוֹ (דָּה נָמִי) דְּקִדְשָׁה לְאֵין
עַה אֲחִירָה גִּזְהָה וְעִזְרָה לְאַחֵר שְׁנִפְדִּיתָ
מִשּׁוֹם דְּקִדְשִׁי בְּדֵק הַיִּצֵּה הִיא וְלֹא
הִיא כְּפִסְלוֹי הַמִּקְדָּשִׁים שְׁנִפְדִּיתָ מִשּׁוֹם
לְהֵלֶךְ שְׁפִיּוֹן אֲחֵרָה מִתָּה פֶּה עֲלִיהָ
וְכִיּוֹן קִרְיָה רַחֲמָנָה תַּטָּחָה אִי נָמִי
לְהֵלֶךְ שְׁנִפְדִּיתָ הִיּוֹנוֹ מִלָּן דֵּלֵךְ בֵּית דִּין
מִתְּמִיתָה עֲלִיהָ דָּלֵךְ לֹא הַלְּוִרִי תַּחָּה
לְהֵלֶךְ דְּרִאֲמִירִין כְּפִרְקָן קִמָּה דְּשִׁטְעוֹת
שִׁטְעוֹת (אֵי) ^י וְשִׁטְעוֹת וְשִׁטְעוֹת אֵטִיפִי
שִׁטְעוֹת פִּסְקוֹת אֲחֵרִי^י גִּיחִים מִלָּן מִקְּסוֹ
שְׁמִיטָה שְׁמִיטָה וְשִׁטְעוֹת הַפֶּה כְּמִי
בְּשִׁטְעוֹת שְׁמִיטָה מִלָּן כְּמִי וְשִׁטְעוֹת
וְשִׁטְעוֹת: **בְּגוֹן** שְׁהוּ אֲבִיו וְאִמּוֹ
הַחֲבִירָה: **בְּבֵית הָאֲבוּרִין** וְעוֹד
הִיא מִזִּי לְמִדְּחִי דְּלִימָה מִשּׁוֹם
לְהֵלֶךְ תַּחַר חוֹקָה דְּהַעֲמֵה הַסֵּם
בְּעִזְמוּקָה דְּקִדְשָׁה: ^י **וְכִי** תִּימָה דְּבִדְקִין
לְהֵלֶךְ מִקְּסִינָה לְהֵלֶךְ מִרְוֹחָה גּוֹפִיהָ
לְהֵלֶךְ תַּחַר רִיבָה דְּלִימָה הִירְוֹחָה
הִיא עֲרִפָה וְטִרְפָה שְׁהֵרָה אֵת הַנֶּפֶשׁ
פִּסְלוֹה (וְשִׁמָּה מִדְּלִימָה) הַתְּמִיתָה
לֹא מִיִּישִׁין לְהֵרֹג אֵת הַנֶּפֶשׁ רַחֲמָנָה לֹא

[illegible]

(א) אזלי ל"ג לנהרג על פיהן
כמו דאמריקן לעיל דנשצי
איבער נשמה דרוצה ניטויליה
לנרנח דאין הורנין לערס
ווממן אלס נציוו של מי
וכו'.

אפטרופוס לעריות" ולומר
דקטלינן (שיטמ"ק, כת"י):

דילמא חד מינייהו
משום דאמרין זיל
מאי נפקא לן מינה
לעזאזל אלא בדבר ה
דבדקינן ליה והתנן ^א
ההר עד שנעשה א
אמר אתיא ^ב ממכה א
קטליה ^ג וליחוש דלמא
לאו משום דאמרין
בעילות אחר הבעל
אביו ואמו חבושים
הבי ^ד אין אפוטורפוס
אתיא מהורה את הנפש
ויליחוש דלמא טרפה
דאמרין זיל בתר רוב
ליה הא קא מינוול ו
נשמח דהאי גיטוליה
סייף נקב הוה רבינא
זוממין דאמר רחמנא
זמם וגו' וליחוש דלמ
טרפה הוה אלא לאו
רובא וכי תימא דבדק
אומר ^ה לא הרגו נהרג
אשי אמר אתיא ^ו
רחמנא שחוט ואכול
נקב קא שחוט אלא
בתר רובא אמר רב א
קמיה דרב כהנא ואמ
דרב שימי ואמר ליה ^ז
אפשר היכא דלא אפי
תימא הכי ^ח לר"מ דהי
דלא אכיל בישרא ^ט

[illegible]

היה בגירסתם בגמ' תיבות אלו, וכן לי
בס"י כוותיה **ואתי** אלא (שיטמ"ק, ו)
שמיעוט נקבות אמר

וידעלמא חד מינייהו. האי דעואלז טרפה הוא דנשכלמא הך דלשם
דצוק ליה לאחר שמינה אלא חצירו משתלם לצוק ואין נשטט: אין
הגורל קובע עמואל אלא בראי לשם. שטרי נשטט הגורל אין ידוע
איהו יעלה לשם הלכן שמעין ממילא דטרפה לא מיימתין: בדקינן
איהו לאחר דחיתיו לצוק: אברים
אברים. ותו לא מצי דק ביה לא דלין
יכול לידע אלו נשטט ממילא: שטרי
קטליה. הורגו: בבית האסורין.
שם עברו אמו ואין לחוש שמה בא
עליה אחר ששניהם נלכדו היו עד
שהורג העובר: טרפה חיה. שהורג
ואין זה רצוי ליהרג דגברא קטילא
קטיל: ובי תימא מושב איבוד נשמה
דחיי. רוצח דלא לימות משום דצעין
ושפטו העדה והאילו העדה (נמנע)
(א): גינוזיה. להאי נהרג ואי לא
משמחם טרפה יהרג רוצח זה:
ואמאי איחוש במקום סיף. שהורג
זה נקב היה מחלל וטרפה הוא
וגברא קטילא: קטיל: ובי תימא
דבדקינן איהו. כלומר דנשטטה על

א וְכִי תִמְאָה דְּבִדְקִינָא
י תִּמְאָה מִשּׁוּם אִיבֹד
וְנִיחּוּשׁ שְׂמָא בַּמָּקוֹם
אמַר אֲתִיָּא מַעֲדִים
וְעֵשִׂיתֶם לוֹ כְּאַשֶּׁר
א הָךְ דִּאֲסַחֲדוּ בִּיה
שׁוּם דִּאֲמַרְיָן זִיל בְּתַר
נָן לִיה וְהִתְנִיָּא "בְּרַבִּי
ן הֲרַגוּ אֵין נִהְרֵגִין רַב
שְׁחִיטָה עֲצֻמָּה דִּאֲמַר
לִיחּוּשׁ "שְׂמָא בַּמָּקוֹם
אוּ מִשּׁוּם דִּאֲמַרְיָן זִיל
שׁוּ אֲמַרְיָא לְשִׁמְעֵתָא
י לֵה רַב כְּהֵנָּה כְּמִיָּה
וְדִלְמָא הִיכָא דִּאֲפֻשֶּׁר
שׁוּר לֹא אֲפֻשֶׁר דְּאִי לֹא
שׁ לְמַעֲיֻטָּא "הִבִּי נָמִי
וְכִי תִמְאָה הִבִּי נָמִי
פֶסַח
נָמִי דִּלָּא אֲבִיָּא בְּשַׂרָא. מִשּׁוּם דְּשִׁמָּא בַּמָּקוֹם נִקְבַּח קָא שְׁחִיטָה:
פֶסַח

א חייסין לנחא דאסידו ביה טרפה הוה דקאמאר בסמוך ו
 ין ליה הא מכל מקום היא ליה התראה ספק אי לא אולין בחר רוצה
 ויהא. אין להקשות משכחת לה בגון שהטעמו בזה דלאפשר בחר הכי
 ח לה בגון שהיה קרום של מוח מגולה וראו שהיה שלם ובא זה ונקב
 למכות (דף יא.) לאמר רבי עקיבא אילו היינו בנהדרין
 הרגו או שלם הגה דאמר דלמור שלם הרג שמה במקום אחר
 רבי עקיבא לטעמיה דאמר דחייסין למיעוטא בפרק הלוקח בהמה
 אין חולצת אלא כ"י ילדות ואע"ג דלפיו רבי מאיר דחייס למיעוטא
 קרא שהיה קרום מוחו מגולה ונקבו כדפירשו ורשב"ג דפליג עליהו
 מ"מ חשיב ליה לא אפשר לדוחק הוא להעמיד הפסוק בנך
 ובינך ארוצא היכא דלא אפשר היכא דשליינן לכו ואמר לך דע
 ו לכו ואמר אחד בסוף דאמר^א בחרין פטור אע"ג דבסוף אחרין
 דבחרין אלא שייך כל כך בצוף העצמות דמה לו הרבו בסוף ומה
 דבחרין לכו ואמר אי אנו יודעין פטור ואחד אומר כלי שומרים
 די חייב הקשה רבנו יצחק בצרי מדרבי דהבא ילפינן מרואה ועדים
 אורר ומורה (פסחין דף טז.) ובאלו הן הנשרפין (שם דף עט.) אמרין
 חזיר ר"ח וכיון דממה נפשך הוא נהרג לענין גזיו מיתה הוא
 מחלף דמי והא דפרקי' הסם מעיקרא כי הוה תמי הנשרפין בנשקלן
 סוס דהוו רוצה דנשקלן^ב: **ודילמא** דק דאחריו ביה דרשה
 יש לומר דשם קצבר טרפה עליו ועוד נראה לו דאין אין הורגין
 ופס' אלא גם אותו שמעדין עליו אין להורגו עד לאחר י"ב חדש
 לאחר י"ב חדש דלילמא נעשה טרפה דאסידו ביה בסוף י"ב
 ח' **למיעוטא** ברי. מדקאמר לרבי מאיר ולא קאמר היכי אכלינן משמע
 ויהא (ה.) פסקי רבי יוחנן כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן העובד
 היה אלא"כ ילדה אצל מנועם חלב לא מייסגרא אע"ג דרוצ בהמות אין
 למיעוטא דאי אמרינן אוקי בהמה בחזקת שלם ילדה אדרבה העמד ויולד
 יוחנן לא פסקי כיוחיה^ג אלא בהא דלא מרחמא אלא אם כן ילדה
 ואפסא

א. רוב הכת"י ובדפוס, ועי' מהרש"א ומהר"ם, ובאמת דפלוגתא היא בנדה ל ע"ב (דק)
מזה הגליון (בדפוס ולינא) דאולי כוונתו למחוק תיבת "אלא" אין לו לכאורה מובן:
וזה הכי במל"ב: אלא:

(א) [יומא סג : תמורה ו :],
(ב) יומא סא , (ג) [סוטה
כז , (ד) [כתובות יג : גדה
ל :], (ה) [שמות כא יב]

[illegible]

גמ' וליחוש דילמא
לאו אביו הוא. עיין
ברמב"ם פ"א הלכה ב
מהלכות איסורי ביאה
ובמידותי צבור שור
קדושין דף פ ע"א: שם
ה"ג דלא אבי'
בשרא. עיין לקמן דף
כס ע"א חוס' ד"ה אחא:

תורה אור השלם
(א) וּמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ
מֵזֶה יִזְכָּר: (שְׁמוֹת כ"א, ט"ז)
(ב) וְעַשִּׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר
זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאִחֵיו
וּבְעֶרְתָּ תְּרַע מִקְרָבָהּ:
[דברים י"ג, י"ח]

(ג) כי ירחיב " אלהים
את גבולך כאשר רבר
לך ואמרת אכלה בשר
כי תאונה נפשך לאכל
בשר בכל אות נפשך
תאכל בשר: כי ירחק
מפך המקום אשר
יבחר " אלהים לשום
שמו שם וזכות
מבקרד ומאנני אשר
נתן " לך נפש צדקה
ואכלת בשעריך בכל
אות נפשך:

[גדפס ברך יב.]

6 בַּחֲזֵי כְּחוֹגֶן דָּאמֵר
ה "הִי מִמָּוֶה וְדִלְמָה וְכֹבֵד
 (כַּדְפֵּי) וְאֵל" וְזִכְרוּ
 הַכֹּהֵן וְדַפְוִי' לִיתָא כֻּלָּל
 תִּיבּוֹת "אֵשׁ הָאֵל וְדִפְטִי
 רַב כֹּסֵי הוּא דָאמֵר
 וְדִלְמָה (דָּקֵס), וְעִי'
 מִדְּהוּרִי וּבְחַפְזֵי עֵינֵי:
7 כִּבְחֵי נֶסֶף הַקֵּץ
 כִּלְהוּ דְּמִייתִי אֲמוּרָאִי
 עֵינֵי אֵל דָּאמֵר
 רָצִי' מִשּׁוּם הוּא אִישֶׁר
 הוּא: **8** יֵשׁ לְהוֹסֵף דָּאִי
 לֹא תִימָא הִבֵּי. דְּהֵי
 קִדְּתִי מִשּׁוּם דִּלְמָה
 אִפְשֶׁר הוּא (שִׁטְמִיק,

(כתיב): [א] מרמזים
[ב] מרמזים
[ג] מרמזים
[ד] מרמזים
[ה] מרמזים
[ו] מרמזים
[ז] מרמזים
[ח] מרמזים
[ט] מרמזים
[י] מרמזים
[יא] מרמזים
[יב] מרמזים
[יג] מרמזים
[יד] מרמזים
[טו] מרמזים
[טז] מרמזים
[יז] מרמזים
[יח] מרמזים
[יט] מרמזים
[כ] מרמזים
[כא] מרמזים
[כב] מרמזים
[כג] מרמזים
[כד] מרמזים
[כה] מרמזים
[כו] מרמזים
[כז] מרמזים
[כח] מרמזים
[כט] מרמזים
[ל] מרמזים

מסורת הש"ס

השק שלמה על ר"ח (6) לפי גירסת רבינו אברהם קושית הר"ף ע"ש: (3) לסמני הגורסא גריב:
תלמוד בבלי <עוז והדר> - כו מכות / תלמוד בבלי {עמוד 22} {743502}

סימן קיג

בענין בריבי ור' אלעזר הקליר

בע"ה א' ב' דר"ח אלול תקמב"ל.

תשובה

לכבוד אהובי א"צ חביבי וידידי הרב הגאון המובהק והותיק, מפיו יצא עתק מלא עתיק, כ"ש מוה' ישעיה נר"ו. לברעסלא.

מכתבו הטור מן כ"א העבר קצלתי, ויען הוא דבר שאינו נחוץ להשיב למעשה, לכן עכבני הטרדות מלעיין בדבריו עד שזוע העבר לקחתי קצת פנאי ועיינתי בדבריו הנחמדים. ואשר הרגיש בסחירת דברי רש"י על בריבי הנזכר בש"ס, אם הוא שם העצם שמו של אותו חכם, או שם התואר לגדול מעלתו ופירושו גדול הדור. וכבר הרגיש בזה מהרש"ל במס' מכות [ה' ע"ב], כמוצא בדברי מעלתו.

וראובם אשר לצי אומר לי בזה, דכל היכא שזכר שם העצם וגם בריבי, כמו ר' אושעיא בריבי [עירובין נ"ג ע"א], ר' אלעזר הקפר בריבי [ע"ז מ"ג ע"א וחולין כ"ח ע"א ופ"ד ע"ב] וכדומה, אמרינן דבריבי הוא שם התואר על שם שהיה גדול הדור בדורו, ולא אמרינן שני שמות היו לו. אבל היכא שזכר רק בריבי לחוד כמו בחולין נ"ב ע"ב ומכות ה' ע"ב, לא שיך לפרש בריבי גדול הדור אחר כך, כי בא לפרש ואינו אלא קוחם, דעל מי מרמו ועל איזה דור מרמו, ובכל דור ודור יש כמה גדולי הדור, לכן פירש"י שם חכם¹. אבל היכא שזכר שמו כמו ר' אושעיא או ר' אלעזר וכדומה, ולפי שהיה עוד ר' אושעיא וכיוצא, שיך לומר זה ר' אושעיא שהיה בריבי כלומר גדול הדור בדורו. ובה כל דברי רש"י בכל המקומות נכונים, וזלתי בחולין י"א [ע"ב], בזה לא ידעתי מרפא, לפי שרש"י סותר דבריו במאמר אחד שהוא בשני מקומות במכות ובחולין, ורש"י סותר דבריו במקומות הללו. ולפי שגם דברי הגמרא בחולין שם תמוהים לי, שלמה הביא ברייתא והלא משנה ערוכה היא שם במס' מכות אמרו להם חכמים וכו' והרי אחיו קיים, א"כ הרי מפורש במשנה שעדים וזממים נהרגין עד שלא נהרג הנידון, ובריבי לא חידש אלא שאם הרגו אין נהרגין, וזה לא אינטריך ליה שם בחולין, ודי הוכחה מדנהרגין קודם שנהרג הנידון. וכעת אין הפנאי עמדי לעיין בזה והרחצתי הדבר עד אקח מועד.

ומה שרצה לדחות קושיית המעדי מלך [בבבבב] פרק אין עומדין סוף סימן כ"א [אות ה'] על הערוך [ערך קלר] שפירש שר' אלעזר הקליר נקרא קליר ע"ש עוגה שאכל², והקשה המעדי מלך שהרי מצינו שחכם עצמו צפויטיו אלעזר בריבי קליר, ואם קליר על ר' אלעזר עצמו קאי, א"כ גם בריבי על

ר' אלעזר עצמו מהדר, ואיך שיך שהוא יקרא עצמו בריבי שפירושו גדול הדור. וע"ז השיב מעלתו, שכיון שמצינו בריבי גם שם העצם בריבי, א"כ ר' אלעזר שני שמות היו לו ושניהם שם העצם אלעזר וגם (קליר) [בריבי], ע"כ דברי מר. ואני לחולשת זכרוני אינני זוכר בשום מקום בש"ס שום תנא או אמורא שהיה נזכר בשני שמות ושניהם שם העצם³, וזלתי אבא שאל ואבא יוסי, וגם זה אינו שני שמות, כי אבא לדעתי אינו שם העצם רק שם התואר לשון חשיבות, ועיין ברכות ט"ז ע"ב. וכמדומה שלא היו רגילין להקרא בשני שמות, ואף במקרא לא היו רגילים כל כך בשני שמות, ועיין פסחים דף קי"ז ע"א ובחולין ס"ה ע"א. אבל צמי התנאים ואמוראים לדעתי לא היו רגילים כלל.

ומה שחמה על החוס' בחגיגה דף י"ג ע"א בד"ה ורגלי החיות, והרא"ש צפ' אין עומדין סימן כ"א, שהוכיחו שר' אלעזר הקליר היה קדמון והיה בזמן שהיו מקדשים עדיין על פי הראיה, שהרי לא תיקן שום קרוב"ץ ליום שני⁴. ועל זה התפלל מר, שהרי הרא"ש עצמו כתב שם שהיה מארץ ישראל, שכן חתם עצמו צפויטיו מקרית ספר. וא"כ מה זו ראיה שהיה בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה מדלא תיקן קרוב"ץ ליום שני, והרי אף אם היה אחרון שבאחרונים ואפילו אם היה צמינו, הרי גם בזמננו אותן הדברים בארץ ישראל אינן עושין רק יום אחד⁵. ואם הכוונה שאם היה אחרון היה לו לתקן קרוב"ץ ליושבי חוץ לארץ אף אם הוא היה בארץ ישראל, א"כ קשה, גם אם היה בזמן שמקדשין ע"פ הראיה, היה לו לתקן קרוב"ץ לאיים הרחוקים שאין שלוחי תשרי מגיעים שם, וכן לבני צל הרחוקים ועושים גם בזמן הראיה שני ימים. ואני אומר שכוונת החוס' והרא"ש הוא, שהרי גם לראש השנה לא תקן רק ליום ראשון ולא ליום שני, והרי בראש השנה אפילו צירושלים עושים עתה שני ימים, וכדעת הרי"ף [בצ"ה ג' ע"א מדפי הרי"ף] דהכי קי"ל, וא"כ למה לא תקן קרוב"ץ ליום טוב שני. אלא ודאי שהיה בזמן שמקדשין על פי הראיה, והיה מקומו קרית ספר רחוק מירושלים רק מהלך לילה או איזה שעות יותר. ואף שלפעמים אפילו בזמן שמקדשין ע"פ הראיה היו עושין ראש השנה שני ימים אפילו בבית דין הגדול, כגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה. מ"מ לא היה שכיח, ומימות עזרא לא מצינו אלול מעובר [ר"ה י"ט ע"ב], רק באלו פעם שנחלקלו הלויים [שם ל' ע"ב] וגם אז עשו רק יום אחד, ואח"כ לא נזדמן כך, והיו מקדשים תמיד ביום שלשים קודם מנחה. ותיכף כאשר שמעו השלוחין מפי בית דין מקודש, היו צלילה השלוחין יוצאין וצאים לקרית ספר בעלות השחר, או איזה שעות מועטות אחר עלות השחר, והיו צאים

1. עיין בדגול מרכבה או"ח סי' ש"מ.

נודע ביהודה השלם - או"ח / לאנדא, יחזקאל בן יהודה הלוי {עמוד 289} {743502}

מספר הזה מחרבן הבית. הנה כבר יישב אאמ"ו הגאון בספרו צל"ח למס' ברכות, כי מספר זה הוסיף אחד מחכמי הדורות האחרונים להגדיל הכאב, ע"ש. ואל תתמה על זה, כי גם בתפלת הכהן הגדול כשיצא מבית קרש הקדשים אשר בסדר מחזור שלנו, הוסיפו כמה דברים בדורות האחרונים שלא היה אומר הכהן גדול, כמ"ש המג"א בסימן תרכ"א ס"ק ד' ע"ש. וראיה השניה שהביא החכם הזה, למה לא נזכר מדברי הפיוטים של ר' אלעזר הקליר בדברי האמוראים ובדברי רבנן סבוראי. גם זה אינו ראיה, דמצינו בסדר עבודה במוסף יום הכפורים לספרדים, והוא סדר אתה כוננת שסידר יוסי בן יוסי כהן גדול, ויש בו כמה דברים שלא אליבא דהלכתא כמ"ש הבית יוסף או"ח סימן תרכ"א [ד"ה ואומר סדר עבודה], וג"כ הוקשה דפליגי תנאים בסדר העבודה בכמה דברים בפ' הוציאו לו [יומא], ולמה לא הזכיר תנא או אמורא מהך פיוט של יוסי כהן גדול להביא ראיה לאחד מהתנאים. אלא ודאי שבדורות הללו לא שמו לבם לפיוטים כלל וכל אחד היה לו נוסח כפי דצונו, כמו דאמרין שם בגמ' [נ"ו ע"ב], אהאי דנחית קמיה דרבא אמר יצא והניחו על כן שני שבהיכל וכו', אמר ליה רבא חדא כרבנן וחדא כר' יהודה. כמו כן עשה התנא ר' אלעזר הקליר הפיוטים לעצמו ולא לוולתו, ולא נתפרסמו עד אחר כמה דורות.

ומודיעים שנתקדש אתמול החודש, ולא היו נוהגין קודש נקריט ספר ציו"ט שני של ראש השנה צומן שמקדשים ע"פ הראיה¹.
כ"ד אהצו הדורש שלומו כל הימים.

הג"ה מבן המחבר

* עיין מה שכתב רבינו בספרו צל"ח למס' ברכות דף ל"ד ע"א בתוס' ד"ה אל ישאל אדם כו'.² ועיין במחזור דפוס רעדלהיים עם פירוש וביאור לפיוטים מאת התורני החכם המפואר מוה"ר וואלף היידענהיים, אשר זה קרוב מחרש יצא לאור עולם, בהקדמתו לפיוטים בחלק מחזור לשמיני עצרת³, חקירה אחת על רבי אלעזר כרבי הקליר באיזה זמן היה ומי היה. ע"ש שמלאו לבו לדחות דברי התוספות והרא"ש, וראיותיו אינם כדאי להכחיש עמודי העולם. ראיתו ראשונה מקרוב"ץ לתשעה באב סידר אאנין ט' מאות ועוד, ואי היה מתנאים לא עברו עדיין עליהם

סימן קיד

שיעור משהו בטבל דתרומה וטבל דמנחה

וזה שנשאר צין הצינים שזו אין לו מתירין שכבר קמץ המנחה. דע לך אהובי תלמידי, כי צמנחות דף כ"ו ע"ז פליגי ר' יוחנן ור' חנינא קומץ אימתי מתיר שיריים באכילה, ר' יוחנן אמר משתאית האור צרוצו, ור' חנינא אמר משמשלה צו האור, ופירש"י משמשלה במקצתו. וא"כ לר' חנינא משמשלה צמשהו הוא מחיר השיריים, ושייך גם צטבל דמנחה כהיתרו צמשהו כך איסורו, ושפיר הוא צמשהו. ואף דשם ציומא ר' יוחנן הוא דאמר צתר דצעיא דהר פשטה, והרי ר' יוחנן סבר שתאית צרוצו, איכא למימר כיון דאליבא דר' יהושע צן עוואה, אולי ר' יהושע סבר כר' חנינא. אי נמי יש לומר כיון שפירשו התוס' שם צע"ז שיש שני טעמים צטבל לאסור צמשהו, שזו לא חילקו צין טבל לצטבל⁴. והיה זה שלום.

תשובה

תכתב ותחתם לחיים טובים אהובי תלמידי ידידי וחביבי האלוף והרבני המופלא מוה' דוד קיצע י"ץ.

אשר שאלת מה דקשיא לך ציומא דף מ"ז ע"ז בתוס' צקוף ד"ה דהר פשטה וכו', דנפקא מינה אס הוא טבל לא צטלה כי טבל הוא צמשהו. וכחצת דחמיה לך מה ענין טבל של מנחה לטבל של תרומה⁵, דשם הוא הטעם כמו שאמרו צשלהי עבודה וזה דף ע"ג [ע"צ], כהיתרו דחטה אחת פוטרת כל הכרי, כך איסורו, או כמ"ש התוס' שם צשם הירושלמי [נדרים פ"ו ה"ד ושציעית פ"ו ה"ג] דטבל הוא דצר שיש לו מתירין. וכל זה לא שייך צמנחה, דלכריך להקטיר מלא קוממו,

סימן קטו

ביאור דבריו בצל"ח ברכות ל"ח ע"א בענין תרומה שלא כדרך הנאה

גמין ואכיל תרומה ממחוצר פטור מחומש דצטלה דעתו אלל כל אדם, הרי דפטור משום שלא כדרך הנאתו¹.

הנה שם לא מוזכר כלל שלא כדרך הנאתו כמו שמוזכר צסוגיא דפסחים [כ"ד ע"צ], ושם קאמר דצטלה דעתו אלל כל אדם שאין דרך צני אדם צכך, וכן הוא לשון הרמב"ם צסוף פרק י"א מהלכות תרומות [הכ"ו], וגם רש"י מפרש דלא מיתשב אכילה, וזה גרע טפי משלא כדרך אכילה, דצטלה דעתו אלל כל אדם ללקוט צפיו דצר מאכל מן המחוצר². ואם כן דברי אאמ"ו הגאון זצ"ל שרירין וקימין,

תשובה מבן המחבר

להתורני והרבני מוה' חיים קיצע לק"ק אובן ישן.

מה שהקשה על דברי צל"ח צמס' ברכות דף ל"ח [ע"א] צד"ה דתנן דצש תמרים, דכתב על דעת הרמב"ם חייב צקרן וחומש צתרומה אף אס הוא שלא כדרך הנאתו, ורמב"ם [פ"י מתרומות ה"ת] פסק ומפרש פרט למזיק, היינו שמזיק להאוכל, מכלל כשלא מזיק חייב אף שהוא שלא כדרך הנאתו. והקשה מעלתו מסוגיא דמנחות דף ע' ע"א, דאמרין שם דאס

4. מלת כהן גדול שנמצאה בבית יוסף הוא טעות דמוכח (רבי משה אויש).

1. עיין במהדו"ק יו"ד סי' ל"ה.

2. שם יש תוספת והמשך לתשובה זו, הבאנה בהערה ו'.

3. במהדו"ת מאחרות נדפס במחזור ליום א' דר"ה במבוא הפיוטים והפייטנים.

כל כנויי פרק ראשון נדרים

מסורת הש"ס
עם הוספות

(ב) [ויע' צפרסי' לקמן]
 1. ד"ה רבי עקיבא,
 (ג) עי' לקמן י' ועי' תוס'
 שבועות כב, ד"ה אבל,
 (ד) ויעי' ש"ס בתוס',
 (ה) כזה סנהדרין כג סוף
 ע"א, (ו) במדבר ה כב,
 (ז) ד"ה מפי עצמו וד"ה
 יקרא, (ח) ציל ק"ל לו.
 (י) ד"ה ואמר (עיי"ש)
 שמות כ ז, (יב) ויקרא
 ט"ז יב, (יג) עי' תוס' ריש
 גי' ד"ה נזיר ועי' תוס'
 (יד) כסדר י"ד ה"א.

(א) רש"י ד"ה מודר אני וכו' או אמר לי בהאי לשון מופרשני ממך או לאמר מרוקם: (ב) בר"ן ד"ה ופשוט וכו' ולא הוי כמש"ע בשמים:

[illegible]

כ כִּנְיֵי גִדְרִים בְּגִדְרִים. דַּעֲיָק נִדְר דְּכִמְזִי בְּתוֹרָה (מַגִּדֵּנִי ז') אִישׁ
כִּי יִדּוֹר נִדְר דְּאִמֵּר קֶרְבֵּן שְׂאֵנִי אוֹכֵל לֶךְ אוֹ קֶרְבֵּן שְׂאֵנִי נִגְהֵה לֶךְ
וְאִשׁ אִמֵּר בְּלִשׁוֹן אַחֵר בְּכִנְיֵי נִדְר דְּקִדְּחִנִּי לִקְמֵן [מ:] קוֹנֵם שְׂאֵנִי נִגְהֵה¹⁷
לֶךְ אוֹ קוֹנֵם שְׂאֵנִי נִגְהֵה לֶךְ דֹּאס כִּינֵה לִקְרֵבן בְּהֵנִי לְשׁוֹנוֹת נְמִי מִיחְסַר
בְּזֵבוֹ בְּגִדְרִים כְּמוֹ שְׂאִסּוֹר גְּבִי קֶרְבֵּן.
וְיִקֵּן כְּנִיִּי חֲרָמִים כְּחֲרָמִים וְכֵן כְּנִיִּי
שְׂבִיעוֹת כִּי מִפֶּרֶשׁ לִקְמֵן [·:] מוֹדֵר אִנִּי
בְּמִכְּךָ. כְּלוּמָה הִרִי עָלֵי כְּנֵדֵר מֵה שְׂאֵנִי
נִגְהֵה מִמֶּנֶךְ. אוֹ אִ"ל (א) מוֹפְרָשִׁי מִמֶּנֶךְ
בְּהֵאֵל לִשְׁוֹן. אִשׁ אִמֵּר מִרְחוֹק אִנִּי
דְּמִשְׁעֵה דְּמִיחְסַר וּפְשִׁיעַ וְלֹא
מִיחְסַהֲנִי מִינִי וְכֹל הֵנִי כִּיּוֹן דְּלֹא מִפֶּרֶשׁ
מִמֶּנֶךְ לְנֵדֵר¹⁸ דְּלֹא מִיִּדְכֵר בִּיה שׁוֹם לִשְׁוֹן
קֶרְבֵּן הַיּוֹיִן יְדוֹת: מְנוּדָה אִנִּי לָךְ. כְּמוֹ
שְׂאֵס הִיֵּה בְּנִידוֹי דְּאִסּוֹר לִיֵּה לִישָׁא
וְלִיִּתֵּן בְּהֵדִיֵּה כֶּךְ אִסּוֹר וּפְשִׁיעַ עֲלֵיהִי:
ר"ע דִּיה חוֹבֵק בִּזָּה לְהַחֲמִיר. הִיֵּה
מִמִּכְּךָ לְהַחֲמִיר¹⁹ דְּאִסּוֹר נְמִי דַּעֲנִין
נִדְר הוּא וְלֹא בְּרִיר לִיֵּה:
(נ)

האסור וכדלמרינן גריש פרק שצעות שמים בתרא (שטעט 97 כ:) אל
שע"פ שגדור חל בלא התפסה אפי"ה אם התפיסו בעינין שיתפיסו בדב
היכא שהתפיס ואמר הרי כבר זה עלי קרבן חייל נדרה ועיקר נז
שאמר כן הרי הוא אסור כאילו אמר קרבן עלי כבר זה והיינו דל
בגמרא [מקן י:] דר"י אמר לשון נכרים הם ור"ל אמר לשון שבד
הגודר בהם כעוד בעיקר קרבן שהגדרים נאמרים הם בכל לשון.
כעדר גמור מדלורייא שהרי כל הלשונות אינן אלא הסבמת אומנ
מדלורייא. וה"נ משמע גריש נזיר דפרכינן אמתני' פתח בבניין וס
דלחיין לשון מדרשא. אלמא דלכ"ע בניין דלורייא לחיוב עלייהו ק
בבניין לשון נכרים הם אלא למ"ד לשון שבד להם חמשים מאי
בבניין דלורייא. ואיכא למידק לר"י דלמר לשון נכרים הם מ
לימא הגודר בכל לשון נדרו נדר. והנכון שראיתי בה הוא מה שפי
בשלושונות נכרים שהם לשונות גמורים שהגודר בהם נדרו נדר ש
הקודש הוא אלא שנשפזב וסד"ל שהגודר בהן לא יאה נדר כיין
שאינו מעיקר לשונם אלא משיבש שהוא בידם הרי הוא נדר ג
ה"ה"ט נמי דקרי להו בניין כלומר שהם מלשון נדר אלא שהוא מכונה כ
שמתחיל במקלף דצור לא נדר דלא שאלו גומר אותו ואותו מקלף
שנדר ומוטלנו כולו ומש"ה חייל נדרה. ולקמן מפרש להו לידות: ו
אלו כאלו אמר נכסים אלו עליהם והם אסורים עליו: ושבועת
שמעין דשבעה לא נציעא שם אלא כיון שאמר שבעה או שבעה
דאי בשהכיר את השם מאי איריא משום כנוי שבעה חיפוק לי מ
מדלמרינן צ"ל אין מעמידין (פ"ג טז.) לאלהי ישראל לא מגלגל וכדא
שעוד דלמ"ד בניין לשון שבד הם להכי חקנו בניין בשבעה כי ה
נכניה אפי"ה בלא הכרת השם מהני. ואיכא לאקשו' מדלמרינן צ"ל
דהתם אלא אלה מוטות. חידק ר"ת ז"ל דה"מ במוטות מפי אחרים
לא צע"י שם. ותמהני עליו שם קדוש אף אמר דבר זה (ז) דלא אמרי
במנצח' שבעה מפי דמי וילפי' לה מקושר דכתיב (א) ואברהם אהר
צופ' שבעת העדות (ש"ג 97 ב') דלא אפי"ה במוטות מפי אחרים
פפטר כל היכא שעה אמן חייב וכיון שכן דמוטות גמרינן הוה לן
דעתו בה. ועוד הקשו עליו דהתם משמע דאפי"ה במוטות מפי אחרים
אלו חייבים ומסיק אבי' דה"ק משיבשי עליהם בשבעה אלמא בלשון
בשהכיר את השם אין זה במוטות הלשון אלא עיקרן של דברים ד
אלה אלה מוטות אבל רבנן לא צע"י שם ולא כנוי וכדמכתא מהני. ו
דמשביע בבניו כמשביע סתם ומהני ולא (ב) כמשביע בשמים ובאפר דחנן
בשוכרת השם דבכולהו לאוי דשבעה שם כתיב צהו לא תשא את שם ה' (ג)
כלומר שהאומר הריני [ניקן] פויה כאומר הריני נזיר: **האומר** (ה) והבידיו ב
מודרי ממך אולי לך או מודרי ממך שאני טועם לך וכן במנצח
דלא אמר איסורא צהדיא: **שאני אוב"י** ושאינו טועם. איך דרגסי הכי

[illegible][illegible]

כל בניי נדרים. נדר ה
שהוא מקדיש לזדק ה
האלה מה שהוא שלו ואיסורו
עלנו דברים המותרים וצנעו

אֲכִילְנוּ נָדָרִים כְּנִדְרֵימָה² וְחֲרָמִים כְּחֲרָמִים³ וְשִׁבְעוֹת כְּשִׁבְעוֹת⁴ וְמִזְבֹּחַ⁵ כְּמִזְבֹּחַ⁶ הָאֹמֶר
לִחְבְּרוּ מִדְּרָגָה מִמֶּנּוּ מוֹפְרָשִׁי מִמֶּנּוּ מִזְבֹּחַ
מִמֶּנּוּ שְׁאֵנִי אוֹכֵל לֹךְ שְׁאֵנִי טוֹעֵם לֹךְ אֶסֶר
מִנּוּדָה אֲנִי לֹךְ רָע הִיא חוֹכֵךְ⁷ בֹּזֵה לְחֲמִירִי:
גמ'

טעמא דאמר קרא כי יד
נודור ולא דבדב האסור וכמו
הוא זה. **וכיוצא** הוא שבמ
כל כנויי נדרים כנדרים.
הם חכמים להיות נודרים
פי' לר"ל גמי דאמר שהם
אזומה ולא גרעה הסכמת
דעס ידות ומשני חנא כי פת
דאי לר"ל לא מחייב עליהם
יכא למימר כדאיתמר דא
שנא דפרשי הנן לשמי
חכס הגדול ר' יהודה בר'
יליו^ל בשעות שאין גמור
אין לשון גמור צ"ע קמ'
וכ"ש שאר לשונות הנכס
המכנה שם לתצור [צ"מ נה
יצור] הוא כאילו נודר כל
מיים בחרמים. כלומר שהא
בשבות. כלומר דכינוי
יאל כנויה שאל אוכל ככר
ה הכותה השם דלפילו
הסם. ולקמן גמי במילתין
ללא לומר שטעה לה' כדס'
שטעה העדות (שטעה לה')
הא מקוטע גמרי לה שמו
בס"פ שטעות שחם צתא
אמן כלומר והוא כנוי
הוא. וה"ט דתנן ההם דלא
ממיר דאפי' מושבע מפי
הם צני ש דתנן ההם (ף לה)
יטעה בלמוד סגי. ואע"פ
אל דאמרין דשטעה העדות
תנן ההם ובכל הכנויי הרי א
[לה] דפטורין. אלא שהראש
שטענו בשמי^ל אכל לענין אסור
ני מנך וכו'. מפרש בגמרא [ג]
י מרוחקי. והוה ידות משום
יור"ד ואית דגרסי שאני ציו

[illegible]

ב.

עין משפט
גור מצודה

א א מיי פ"א מהל'
נדרים הל' טו סמג לאזין
רמב טוש"ע יו"ד ס' רז:
ב ב מיי שס:
ג ג מיי פ"ב מהל'
שטעטע הל' ה סמג לאזין
ד ד מיי טוש"ע יו"ד ס' רלו
סעי' י:
ה ה מיי פ"ג מהל' נדרות
הל"ם סמג עשין קכו:
ו ו מיי פ"ד מהל'
נדרים הל' כג סמג
לאזין רמב טוש"ע יו"ד
ס' רז סעי' א:

חובך בזה ל'חמיר.
כאדם שמתחנך איך ואיך
כך איהו לא צריך ליה שיהא
ודאי אסור [לדקמן ז.]

כ"ז כנזיי נדרים
כנדרים וחרמים

חבד'רים: ראו פה
 ששל (גא' ששל) חבד'רים
 (י"ב נח): המנהג שם
 לחברו לחב' שני דברים
 דעיקר הגדרו
 שמתחמם ה'ן חבד'רים
 הגורו מניח לחב'ר
 עליו ככר זה כקדש ועל
 ככר חב'ר אחר
 מן ה' וכו' דבר דבאחר
 פקדו"ו בשעשוע (ק' ד)
 שד שרור חבד' הגורד
 ואני לשני כעין דבר ין.
 ולקחן שכליו פירקן
 (ק' ד) קאמר י'ן שדו
 הגמנוס וחסד שנינו
 דבר ליחם קרק' י'ן
 דומקין דאמר י'ן ולא
 חסד לקרן ושיקש
 ש'ם נגלטה ו'ן וסוק
 אחר לשון דברים דבאחר
 ששדורד ד' חאמרים
 הכי וקסא למ"ד לשון
 שדורד אח'י וקטו י'ן שימי
 ליחם לשון השלמות
 דברים גמנוס י'ן דר
 ואמר י'ן וד' י'ן
 כלשונו דבר דר
 ש'ם מבינו י'ן וז'ן
 אשילו י'ן יצט י'ן לשון
 לשון ד' דר'י. ולמ"ד
 לשון חבד' דמור י'ן
 ד'י' עניין דמור קל
 הגמנוס וי'ן י'ן חבד'ר
 לשון י'ן מבינים (ומיין)
 לשון י'ן קסא י'ן עבר
 ככל חאמר על לשון חסמם.
 י'ן י'ן דאמר לשון ד'ו
 א'ן א'ן חבד'ר י'ן ד'רים
 א'ן א'ן י'ן גור י'ן מושם
 גמנוס (ע"ס) שד'ר
 היח'ה למ"ד לשון חסמם
 חסמם י'ן חסד ליח'ה
 ושמבטו י'ן קדמל'ן
 שנינו ויחידות גמנוס
 פ'י כס"ג גמנוס.
 ואור"י דל'ן ו'ן וז'ה
 דרעולו חבד'ר חבד'ר
 מתקוק חבד'ר חבד'ר
 אחר ועל לשון שד'ו חסמם
 נמי י'ן גור י'ן חסמם
 שד'ר חסמם י'ן שימי
 י'ן שד'ר מורו י'ן י'ן
 ד'רים לשון חסמם
 שד'ר מורו. ועד י'ן

כִּי־יִשְׁקָלוּ־הַמִּצְוֹת
לְנֶפֶשׁ־דָּוִד׃ (מקור: פס' סח)
וְהָאֵלֹהִים כָּל־הַכְּטוּיִם אִינֶם
יִקְרָא דָּאֵל הוּא רִטּוֹ לִמְרָ
שְׁמִיטָה שְׁטִיקָה (ד'אמסרס)
וְכָל־כָּל־הָאֵלִים וְכָל־הָאֵלִים
זֶה דֹּמֶר עֵינֵי שֶׁ אֵפִי
מִתְּסַחֵם שְׁמִיטָה (ד' יט)
הָאֵלִים אֲלֵל מִשְׁעֵם מִי־
יִסְוִי הָאֵלִים מִשְׁעֵם מִשְׁעֵם
שֶׁלֹּא לְהֵאֵל זֶה מִשְׁעֵם דָּא
אֲמֵרָה חֲבִירֵי
זֶה אֵל כִּי נִדְרִים אֵלֵּי אֲלֵל
(ד'ריו') דְּבַר שֶׁאֵין זֶה מִשְׁ
עֵם הוּא עֵיקַר דֹּמֶר כִּכֵּר זֶה
לְמִימָר לְנִדְרִים. לִכְךָ נִדְרָה

נדרים דף י

ב. כל כנויי נזירות פרק ראשון נזיר

כ"ה (6°) פנימי נזירות בנזירות. כל המקבל עליו נזירות בנזירות לשון שבו לכן חכמים הרי הוא נזיר כמו (3) אם אמר הריני נזיר ואלו הן פנימי נזירות (1) מזק נזיר פזח מי שאמר הריני נזיר או שאמר הריני נזיר או פזח הרי הוא נזיר משום הלוי מעמי אית דאמרי⁽²⁾ לשון

שֶׁבָּדוּ לָהֶן חֲכָמֵינוּ הֵן וְיָחִי דַלְמָרִי
 הִלְהִי כִינְיִין לְשׁוֹן אֲדוֹמֶתִי הֵן
 (7) (6) אִי מֶשׁוּס דְּכִי מִתְקַח לִרְגֵל דְּקוֹפֹר
 לְמִקְיָא וְדוֹפִין דְּחִי דְּלִיטָא וְגַבְּו דְּפִי־
 לְפִדְמוֹ וְדוֹפִין חִי שֶׁטְ שֶׁמֶשׁוּיָא לִיָּה
 וְהוֹמֵר אַחֲרָא. אֲעִי־פִי שֶׁלָּא
 בְּשִׁמְמוֹ מִי־: הִרִי זֶה מִי־.
 מִי־דוֹת מִי־דוֹת מִי־דוֹת וְכֵשׁ שֶׁלָּא
 בְּכִי דְּלִי מְגַבְּוִי אֲחִי
 הִלְהִי עֲלֵמָא דְּחִי כִי מִי־דוֹת אֲחִי (8)

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) קדושין דף ס"ה
(ב) נדרות ס"ה סוטה כ"ה
(ג) נדרים ג' ע"ט
(ד) שבת כ"ה ס"ה
(ה) ז"ל (ו) שם מ"ה
(ז) שם ל"ה (ח) שם
(ט) נדרים י'
(י) עמוד ב' [עין
חוס' ע"ז ד"ה א"מ
שמואל]
(יא) שבט פס' (יב) ע"י חוס'
רו"ן נ"ד נדרים, ג'
(יג) ב"מ נח' (יד) ע"י
שבת קד' (אורח מישור)
(טו) כללי רש"י ו' בשם
מגילת ספר על הסמיך

בן רבינו נתן

(א) כִּי כְמוֹ בְּתוּלָה הָיָה
הַלֵּבָן מִיּוֹם מִסְכָּה בָּהּ
לִעֲשֵׂי הַיּוֹדֵד בַּר בֶּן
(ב) (אֵלֶּם) אֲנִי
חָתָן (חֲמוּרֵי) (ג)
שֶׁלֹּם (ד) נִקָּה
נִתְּן (פֶּסַח) נִתְּן
כִּי־לֹא (ה) (ז) אֵל
(ח) כְּמֹת דְּלִמָּר אֵלֶּה
נִדָּר (י) (יח) דְּמִקֵּץ
(יא) (יטוּ) לֵבָא כִּי־
נָתַן מְדַלִּיקִין
וְיִמָּה שְׂמוּנֵי־לֵב
שֶׁמֶשׁ וְיִזְלָה לֵב
(טב) שֶׁבִּדֵּל הַזֶּה וְזֶה
מִתּוֹר טְבוּלָה וְלֹא שְׂבוּג
קִרְקֵן (יג) אֵלֶּה אִשּׁוּרָה
עֲנִילָה דְּקִרְקֵאן שְׂמִתּוּ
נִדָּרֵי־לֵב

הנהגות תב"ח

(ח) רש"י ד"ה כל ימינו
וכו' לשון חממות הן
מישראל כלל ומצינו הן
במקצת (ט) ד"ה חנה
אקרא וכו' (סד) נשים
היא ומנה: (ג) ד"ה
אלה וכו' נמה נמה
אקרא איסורא לזידי:
(ד) תוס' ד"ה מאי
נמצא וכו' רבסדר
קדושין וכו': (ה) בא"ד
הלכן קבעה (ג) חנה
במסכת: (ו) בא"ד
בדפוסין החם מכדי
וכו': (ז) בא"ד להלחין
בשמות (ח) ד"ה
אלה ועולם ויד"ה אלה
הכל לפרש הד"א:

גליון הש"ס

בכפר שם הגדולים
להנחיל משה חיים יוסף
דוד חזקוני בנות פ' כתב
שם הרב דוד מנחם (פ)
דודי משה לוי מנחם:
תום ד"ר ז"א אהרן
נחמן ד"ר משה מנחם:
נחמן אפרים (פ) תום:
הרב האדמו"ר היחידי
בזה שם מ"א משה יחידי
לוי מנחם ד"ר פ' ע"א
לוי מנחם:
הגהות מח"ב
הנשבור
ואהר"ה יחיאל משה
ד"ר ל' לענין מקום.
קמחם ל' לענין מקום.
שם ר' משה יחידי מנחם:
ד"ר ז"א מנחם יחידי:
מנחם ד"ר פ' ע"א ד"ר
ל' מנחם:

תגהות וציונים

ט דפוי' לפני הצנזור
 גרים, וכן בתוס'
 ובראש: **ט** ציל במסור
 לצאת במסור צילת
 דבר שאינו ראוי לה
 זמנין למוציא חור כו'
 כמנן בש: עין חור הדבר
 "נגזר": יש להוסיף
 גרים וחוס' רבנו שטריו
 דקמ"מ: **ט** ציל דלר'
 (תק"ה): **טז** ציל גרים
 ראש מגיה דגרים, תני פס'
 בעלאל שאמנו, ברכת רא'
 דפשיטא (פ"צ): **טז**

כל בנינו מזירות בניירות. כל דבר שאינו עיקר שמו כן נקרא כינוי¹² לחול עליו מזירות לכל דבר כאליו אמר בשם העיקר להיטות אהא נזיר ומהמי למימיו נזיר כי אמר הכתיבן אהא נזיק או נזח או פזח כמו בשם העיקר והם נקראין בניין:

הַדְּאוֹמֶר אָדָּא הָרִי זֶה נִירָא
וּבְגִמְרָא^כ מִסְרָא דְלִיכָא
וְהִסְתָּה כְּמוֹ^{כז} שְׂמִיר עֹבֵר לְפָנֵי וְהָ
נִקְרָא יְדוֹת נִירוֹת שְׁלָא גִמְר דְּטוֹר
וְהִיטָא לְחֹל עָלֵי כָל לֵינִי נִירוֹת
וְהָא גִמְר דְּטוֹר כְּלִיס הָאִינוֹ
בְּבִית יָד שֶׁל כְּלִי וּמְגִינָה בְּכָךְ כְּאִילוֹ
הָאִינוֹ כְּכִלִּי: **אָן** אָדָּא נִירָא, גַּם
הָא נִקְרָא יְדוֹת נִירוֹת וּבְגִמְרָא^{כח} מִסְרָא
לֹא עֲרִיבִינָא לְמִיתְיַבִּינָא לְבָבָא
וְלִימָא הִיא הִיא הָאִינוֹ אָדָּא וְאִלּוּ
אִשָּׁא אִשָּׁא הִיא הִיא וְנִירָא^{כט}:

נזיר נזיק נזיר פזח הרי זה נזיר.
לפי שגלה לפדע כל הכניין
שפחה ואומר נזיר וכו' כלומר שעל
הוא עשן הדם הכחוש במורה שעל
ידיו עשן זה חל עליו אם מירית
היה אם אחר בלשון הכניין כמו
נזיק נזח פזח וישא למחיתין
נזיק נזח דקחני כל כניו מירית
נזירות. ונזירין נחלקו אמוראים
בפ' נזירות (דף י'.) ויזני אומר
בלשון אמותה הם פירות שלם לשונות
ולא משעבדים לשונות הם^א ואם האמר
לנזיר יזני מנא אריא הק' ב' לשונות
לנזיר ע' בלשונות נמי אם קבל עליו
מירית מהקד הלשונות חיל
עליה המירית ויז' דהאי' דגם
שפאר לשונות אם מכירם ומצרים
ומתכוין לקבל עליו מירית אם נזיר
אמר מנא חתי לנזיר דמתכוין כ"י אמר
מזרו בחד מן שלם לשונות הללו
חיל עליה מירית (נה) נמי כי אין
מתכוין^א משום דדמי שפי ללשון מורה
לשונות אחרים. ורמב"ם פליג והם
אומר לשון שבו מירית מלגם והם
פריך אמאי בדכיה ונתקיה^א רצנ
לשון כניין והשיב דלמנין דנשי
וממר לה' קרב ואמר לה' קרב
משום ש שמים וצללה וכן חקקו
נזירין שלא הורגל הלשון לומר לה'

כל

"כִּינּוּי מִזְרוֹת כִּנּוּיֹת" ^א "הַאֲמֹר אֵתָּה הָרִי זֶה
 מִזְרֹר אוֹ אֵתָּה נָהָה מִזְרֹר" מִזְק מִזֶּה פּוֹחַ הָרִי זֶה
 מִזְרֹר הָרִינִי כֹה" הָרִינִי מִסְּמָל הָרִינִי מִכְּלָל
 הָרִי עָלַי לִשְׁלֹחַ פָּרַע הָרִי זֶה מִזְרֹר הָרִי עָלַי
 צִפּוֹרִים ר"מ אֲמֹר מִזְרֹר וְחִכְמִים אֲמִירִים אִינוּ
 מִזְרֹר: גִּבְרִי מִכְרִי תֵּנָה כִּסְדֹר נִשִּׁי קָאִי מָאִי
 מִשְׁעָמָה תֵּנִי מִזְרֹר תֵּנָה אֲקָרָא ^ב "וְהִיָּה אִם
 אֵתָּה תִּמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר
 וְהָיָה מִי גִרָם לָהּ לְעִבְרִיהָ יֵין וְקָאֲמֹר ^ג כֹּל
 הָרוּחָה סוֹמָה כְּלָקוּלָה יִזְרַע עֲצָמָה מִן הָיִין
 פִּתְחָה כִּנְיוּיִן וּמִפְרֵשׁ יְדוֹת אֲמֹר רִבָּא
 וְאִתִּימָא כְּדִי חֲסוּרִי מִיִּחְסָרָא וְהִכִּי תִּנְתִּי
 כֹּל כִּינּוּי מִזְרוֹת כִּנּוּיֹת יְדוֹת מִזְרוֹת
 כִּנּוּיֹת וְאִלּוּ הֵן יְדוֹת הַאֲמֹר אֵתָּה הָרִי זֶה
 מִזְרֹר ^ד וּלְפָרֵשׁ כִּינּוּי בְּרִישָׁא תֵּנָה מִתְּהוּא
 וְסָלִיק הָהוּא מִפְרֵשׁ בְּרִישָׁא כְּדִתְנִן ^ה בְּמָה
 מְדַלִּיק וּבְמָה אֵין מְדַלִּיק וּמִפְרֵשׁ אֵין
 מְדַלִּיק בְּרִישָׁא ^ו בְּמָה טוֹמֵנִן וּבְמָה אֵין
 טוֹמֵנִן וּמִפְרֵשׁ אֵין טוֹמֵנִן בְּרִישָׁא ^ז בְּמָה
 אִשְׁה יִצְאָה וּבְמָה אִינָה יִצְאָה וּמִפְרֵשׁ
 אִשְׁה תִּצְאָה אִשְׁה בְּרִישָׁא ^ח הִתְנִן בְּמָה בְּמָה
 יִצְאָה וּבְמָה אִינָה יִצְאָה וּמִפְרֵשׁ יִצְאָה
 גִּבְרִי בְּרִישָׁא ^ט יֵשׁ נִוְחִלִין וּמִנְחִלִין נִוְחִלִין
 וְלֹא מִנְחִלִין מִנְחִלִין וְלֹא נִוְחִלִין לֹא נִוְחִלִין
 יֵין וּמִנְחִלִין בְּרִישָׁא אֵלָּא לְעוֹלָם תֵּנִי הִכִּי
 נִפְשִׁיהָ הוּא מִפְרֵשׁ אִיסוּרָא דִּנְפִשִׁיהָ בְּרִישָׁא
 חֲמָה הוּא דֹּתִי מִפְרֵשׁ דִּיתִירָא בְּרִישָׁא
 וְכִי

וַיִּמְנוּ חֲלוּלֵי צַעֲרָה יֵשׁ לִמּוֹר כִּיֹּן לַמַּסְכָּחִין לַנְּדוּר בְּצִוִּיר יְיֹדֶעַ שְׁלֹשׁ
 לַמַּסְכָּח מִזֶּמֶר ^א וְהִרְיָ יִחְשֹׁל פִּירֵם דִּרְיָ ^ב לֹא עֲלֵיִן קִרְבֵּן קֶאֱמֵר
הַמִּוֶּלֶת הֲרִינִי בֹדֵה. בְּגִמְלָה ^ג מִקֵּץ לֵה נְדוּר עֹבֵד לַפִּי
 וְהָאֵל הָאֵל וְגִדֵּר עֹבֵד לַפִּי דֵּהֵי יוֹר אֵלֶּה לְרִיקוֹת אֲשֶׁרֶץ עֲמֵמָה הִלְמֵר
 כֹּה מִן הֲרִינִי כִּי לֹא סִיִּים כֹּה **הֲרִינִי** מִכֶּלֶס הֲרִינִי מִכֶּלֶס ^ד
 גִּמְרֵר דְּצִוִּיר אֵלֶּה שֶׁלֹּא פִירֵם לִדְרֹא אֲמִירוֹת וְאֵן הָאֵל דַּמְפִּרֵּץ
 הָאֵל דַּמְפִּרֵּס בְּגִמְלָה ^ה **מֵאִי** טַעֲמָה תֵּינִי יִדִּיר. פִּירוֹס בְּסִדֵּר נִשִּׁים
 אֶקְרָא אֵל וְהִיא אִם וְגו' יֵשׁ גִּרֵּם דֵּה לְעִבְרִיָּה ^ו כְּלוּמֵה מִן גִּרֵּם
 בִּירוּחָה שׁוֹמֵה בְּקִלְקוּלָהּ יוֹר עֲצֵמֵן מִן הָיִין. סִיִּים הִדְרֵס שֶׁמֶר מַחֲלֵה
 בְּנִדֵּר וְשׁוֹב מוֹסִיף לִימֹר שְׁכֵל הִירוּחָה סוֹטֵה בְּקִלְקוּלָהּ יוֹר עֲצֵמֵן מִן
 הָאֵל ^ז (ד' י:א) שֶׁהִטְעֵל בְּנִדֵּק מִן הַנְּעֻלָּה. וְהִדְרִיס לֹא צִיִּיר מִ"ע הָאֵל
 עֲמֵמָה בְּדִקְלָמֶה בִּרְיֵם סוֹטֵה ^ח (ד' כד' כ"ו) מַכְדִּיר ^ה (ו) מַכְדִּיר מִגֵּם מִגֵּם קִלְקִין
 מִגֵּם אֲשֶׁר ^ט (ה' ט' ט') הָאֵל מִגֵּם נִדֵּר וְאִשִּׁיר עֲמֵמָה שְׁדִיר מִגֵּם מִגֵּם יוֹר
 מִיִּסְחָבֵה לִיָּה דִּלְגֵּב נִדְרִים לִשְׁכֵּן לְסִדֵּר דְּקִשִּׁים שְׁכּוּלֵי קִרְבָּנוֹת וְרִאִי
 לַעֲמֵמָה הִנֵּה אֶקְרָא קִאִי. וְקִשָּׁה לִמְנֵה לִי הִלְאִדִּיר ^י (י) לְשׁוֹן וְלִימֹר
 אֵל קִאִי אֲשֶׁר יוֹר אֶקְרָא דְּמִכִּי בִּפְרֵשָׁה אֵלֶּה יוֹר אֶקְרָא קִדְמִי ^{יא} בְּמִכִּי ^ב
 יוֹר אֶקְרָא דְּמִכִּי ^{יב} יוֹר בְּסִדֵּר נִשִּׁים מִגֵּם לְעִבְרִיָּה יוֹר וְכִי ^{יג} אֵלֶּה מִגֵּם
 הִי קִאִי מִגֵּם דְּכֵל הִירוּחָה סוֹטֵה בְּקִלְקוּלָהּ יוֹר וְכִי ^{יד} עֲבִירָה
 כְּסִדֵּר הַפְּרָשָׁה לִכֵּן לִרְיָ עֲמֵמָה דִּהִסֵּם לִלְגֵּב הַמְדִיר מִגֵּם נִדְרִים
אֵלֶּה יִשְׁמֵעַ תֵּינִי הִי וְהִי. וְכִסְלוֹהִי לִיכֵל טַעֲמָה: הָאֵל
 וְגִמְלָה אֲשֶׁה וְיֹאחֲזֵה מִפְרָשׁ אֲשִׁירוֹר בִּיכֵל ^{טו} הָאֵל וְגִבֵּה בְּהִמָּה לִיכֵסוֹר
 וְשִׂא. כְּלוּמֵה בְּנִתְמִידִים בְּנִדֵּר דִּפְתָּח ^{טז} הַמִּינִין וְצִין הִירוֹת אֲשִׁירוֹר
 בְּצִקֵּר קֶמֶה דְּמִתְרִים (יז א.) יוֹר הִיכֵר לֵה לְעִשׂוֹת יוֹדֵה נִדְרֹת
 דִּרְשָׁה דְּקִבְלָה נִדְרֹת גִּמּוֹר הָאֵל אֵלֶּה שֶׁמֶר בְּנָשׁוֹן כִּי: לִימֵה

[illegible]

עין משפט
גר מצוה

א א מיי פ"א מהל' נזירות
ב ב מיי סמג עשין קט:
ג ג מיי שם הל' ו:
ד ד מיי שם הלכה ח:
ה ה מיי פ"ב שם הל' ד:
ו ו מיי שם פדק א
ז ז מיי שם הל' ו:
ח ח מיי שם הל' ו:

תורת אור השלם

(א) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה
וַיִּבְעֻלָהּ וְהָיָה אִם לֹא
תִּכְנָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי
מֵצָא בָהּ עֲדוּת דְּכֹר
וַיִּכְתֹּב לָהּ סֵפֶר פְּרוּתָת
וַיִּתֵּן בְּיָדָהּ וּשְׁלָחָהּ
מִבֵּיתוֹ: (דברים כז, א)

פ' תרמ"ז (ב)

[illegible]

אנישי שכח התנא להזכיר
יה מפ' (אסור) [איסורא]
טענות שמן ולבונה ומיש
תו פריך מבמה בהמה:
הנדפס ואזי רלתי פירושו

הודפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ית נזיר /

שיעורי רבנו נזיר ב. משולם דוד הלוי ג

ו"ל דכונת חוס' למכת מרדות, ונ"ע דחוס' לא פירשו כן. וחוס' נקטו רק נפ"מ זו דאס נזר בלשון התורה מציא קרבן, ואס בצינו אינו מציא קרבן, ואמנס לפי' הר"ר יחיאל דהוי רק נזיר מדרבנן איכא נפ"מ נוספת, דאס הוי נזיר דאורייתא אזי חלה הנזירות אף על שבועה כגון אס נשבע לשמות יין כדאיחא לקמן ד., ואס הוי רק נזיר מדרבנן פשיטא דלא חל הנזירות על שבועה דאורייתא שישתה יין.

ויל"ע לפי' הר"ר יחיאל דהוי רק נזיר דרבנן ואינו מציא קרבן, א"כ היאך יגלה, והרי נזיר אינו מגלה אלא על הקרבן, וא"כ ישאר נזיר כל ימיו, ונ"ע.

ובעיקר קושייתם לר"ל נ"ע טווא, דמאי מקשו דכיון דהוי נזיר מדרבנן היאך מייתי קרבן דהוי חולין בעזרה, הא בגמ' לקמן כט. אמרין דר"ל ס"ל דמאי דאדם מדיר בנו בנזיר הוי רק לחנכו במצוות, ופריך א"כ היאך מייתי קרבן הא הוי חולין בעזרה, ומשני דס"ל חולין בעזרה דרבנן, ונמצא דר"ל ס"ל חולין בעזרה מדרבנן, וא"כ מאי מקשו הא ודאי יכול להציא קרבן מכח חקנה דרבנן דומיא דהתם, ונ"ע.

תוד"ה האומר הריני כזה, בגמרא מוקי לה וכו'. מבואר דס"ל דכשאומר "הריני כזה" מהני מדין ידות, ואס אמר "הריני" בלעד אפי' יד לא הוי, ואמר מרן ז"ל דמדברי הרמב"ם מבואר ד"הריני כזה" אינו מדין ידות אלא מדין התפסה, עי' פ"ב מנזירות דבהל"ג כתב דין התפסה וממשיך בהל"ד דכשהיה נזיר עובר לפניו ואמר הריני כזה הוי נזיר, ומבואר דמהני מדין התפסה, ולפי"ז ניחא אף מה שדקדקו חוס' אמאי נקט "כזה", וכחצו דנקטו כן רק לדיוקא ד"הריני" בלעד אינו כלום, אולם להרמב"ם הג"ל נמצא דבדוקא נקט "הריני כזה" דכלי "כזה" ליכא התפסה, ואיכא נפ"מ טווא כזה דאס מהני מדין התפסה, א"כ אס הנזיר שעבר

איחא צידות אחיין מדרשא, ולענין כינויים כחצו הראשונים דלא אחו מדרשא, עי' ברש"י בע"כ ד"ה חציצין ליה דכינויים אגב גררא נסבא, וכן ברא"ש ריש ע"כ נקטו כן, וע"ע בנדרים ג. בר"ן וחוס' וברא"ש שם דנקטו נמי כן, והוכיחו כן מהא דבסיפא דצרייתא התם דריש רק לעשות ידות נזירות כנזירות ולא גרים כנויים, וש"מ דלכינויים אין צריך דרשא, אולם בהגהות הגר"א לספרי פ' נשא עה"פ נזיר להזיר (אות כ"ב) גורס אף בסיפא כינויים. ונמצא לדבריו דאף לכינויים צעין דרשא, ולהרמב"ם ניחא דכיון דכינויים הוי לשון עילגים ואינו לשון טובה לכך צעין דרשא דמהני כינויים, ושאר הראשונים דס"ל דכינויים הוו לשון אומות א"ל דרשא לזה דהא ביטא בשפתיו, כך ביאר מרן ז"ל. ובאמת בירושלמי ריש נזיר מצינו ילפותא לכינויים עי"ש. אלא דהר"ן עצמו בנדרים ב. דד"ה כל כנויי הציא בשם החכם הגדול הר"י בר חסדאי כפי' הרמב"ם והסכים עמו, ולהנ"ל א"כ צריך דרשא לכינויים, ונ"ל דדקף ג. קאי כשיטת חוס', ודומק.

בא"ד וא"ת ולר"ל איך יציא קרבן וכו'. מלשון קושייתם משמע דקשיא להו כיון דכינויים הוו לשון שצדו חכמים איך יכול להציא קרבן, ונ"ע אמאי לא. הא שפיר הוי ביטוי שפתיים, אמנס מלשון תרומם "כיון דמתכוין וכו' קבלה גמורה היא" מבואר דקושייתם היחה דכיון דהוי רק לשון שצדו חכמים אינו מתכוין לקבל כזה נזירות וליכא קבלה ראויה, ולזה תרצו דכיון שידע שחכמים תקנו לשונות אלו הוי קבלה גמורה וראויה וסגי כזה, וזה ניחא טפי, ודו"ק.

בא"ד והר"ר יחיאל פירש דר"ל לאו לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות, וכו'. עי' בחוס' נדרים ג. ד"ה עוד אומר שהציאו מדברי הירושלמי כן, אמנס נ"ע היאך מצינו לחלק בין מלקות לקרבן, ואס הוי נדר לענין מלקות אמאי אינו נדר לקרבן,

מפני הזקנה תהא נוח לו: יג מסורת סייג לתורה. המסורת שמסרו לנו חכמים בחסרות וחסרות שבתורה, הם גדר וחזקת לחורה שבתכב, שעל ידיהם אנו מבינים כמה מלות איך יעשו אותם. כמו בסקות בסקת בסקת, שנים חסרים ואחד מלא, שממנו

יג רבי עקיבא אומר^פ, שחוק^פ וקלות ראש^פ, מרגילין לערובה^פ. מסורת^פ, סג לתורה^פ. מעשרות^פ, סג לעשר^פ. נדרים^פ, סג לחכמה^פ.

חשש, (מענין ט) עשר בשביל שחשש: נדרים סייג לפרישות. בזמן שאדם מתחיל בפרישות ומחירא שלא יעבור, מקבל עליו בלשון נדר שלא יעשה כך וכך, ועל ידי כך הוא כופא את יצרו: סייג לחכמה שתיקה. כמה אנו קיימין. אי שתיקה מדברי חורה, הרי כבר כתיב והגית זו וגו'. אי שתיקה מרכילות ולשון הרע וקללה, דאורייתא נינהו. הא אינו מדבר אלא שתיקה מדברי הרשות שצדק אדם לחזור, שיש לו לאדם למעט הדבור בהם כל מה שאפשר, ועליהם אמר שלמה (משלי י) גם

יג שחוק וקלות ראש מרגילין לערובה. פי' הר"ר יונה כלומר אצל כוזב ראש והיראה הוא סייג לעריות שכל המשנה הוא מדברת בסייגים ע"כ. והא דלא חנן הכי צהדיא כמו באינן. משום דבהכי אשמעינן טובא. דשחוק וקלות ראש מרגילין בהרגל תמיד. משא"כ אלו חנן הסייג לעריות הוא כוזב ראש והיראה. לא הוה משמע מיניה. אלא דשחוק וקלות ראש מביאין לידי ערובה. אצל לא שמרגילין כך כתב במד"ס: מסורת סייג לתורה. מ"ס הר"ר אהרן אפי' שוגגים אחס אפי' מוידים. אחס אפי' מוטעים. גמ' ספ"ג דר"ה דף כ"ה. ופירש"י שוגגים מחליהן כסבורין שהוא ראוי להעניש. מוטעין. מוטעים ע"י עדי שקר. ע"כ והא דמוידים. כך העתיקו ג"כ המוס' דף כ"ב דר"ה להטעות וכו' אצל הרמב"ם בסקופ פ"ג מהלכות קדוש הקדש העתיק אנוסים: מעשרות סייג לערובה. במד"ס דצמחנה ירושלמית גורם מעשרות סייג לתורה ופירש ש"י כן יוכלו מקבלי המעשר להחזיק בתורה וללמדה כמאמרם ז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי תרומה וכו' כתבתי במשנה ט"ז דפ"ק דמעשרות [שהוא]

שם לכלל המתנות והר"ר ישראל פי' דכתיב (דברים י"ד) ואכלת לפני ה' אלהיך [וגו'] מעשר דגןך וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלהיך. ע"כ: נדרים סייג לפרישות. פי' הר"ר בזמן שאדם מתחיל בפרישות וכו' מקבל עליו בלשון נדר וכו'. עמ"ס בריש נדרים בדבור כדברי כשרים וכו': סייג לחכמה שתיקה. ולא אמר שתיקה סייג לחכמה כמו באינן. שכן דרך לשנות כך באחרון להודיע שהוא אחרון. כ"כ דרך חיים. ובמד"ס כתב דשאינו הא לפי שאין שום סייג לתכמה כי אם השתיקה בלבד. ולהכי חני סייג קודם. כלומר סייג החכמה אינה אלא שתיקה. משא"כ

פירוש המשניות להרמב"ם

שחוק וכו'. כשידור אדם נדרים ויקיימם יעלה בידו קנין ההמנע ממה שירצה שימנע ממנו ויתחזק לו הקנין ההוא ויקל עליו הפרישות ר"ל השמירה מהטומאות כמו שאמר

הארמית תרגום נגד או נכח וכן אומר בזה הענין בערכי לשון פגישה והקבלה אומר פגשני פלוני בשמחה או בועף ובלשון ההוא פי' הרב מקבל הנה ודעהו: יג רבי עקיבא אומר

מלאכת שלמה

מסורת סייג לתורה. פירש צערוך הן סימנים שעשו חכמים לקשר התורה בסימנים. והר"ר יהוסף ז"ל בשם ס"א מסורות. מעשרות סייג לערובה. כתב החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל בכל הספרים לא מלאמי זה. סייג לחכמה שתיקה. שם בהלכות

דההוא נראה דחמיר טפי ע"ש. אח"כ דקדקתי שם בטהדרינ ונראה שהכל אחד. ומלאמי שחוק החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל מלות שלא כהלכה. יג שחוק וקלות ראש. ניד בהלכות דעות פי' שני סי' ו' ופכ"א דהלכות איסורי ביאה וסוף הלכות נדרים.

תפארת ישראל

יב ין תהפך השמחה לשחוק, וקלות הגוף לקלות הראש, יפול גם ברשת הקטן הנורא הזה של זנות: ט"ז (ב) ע"י שכלו אפשר שיחטא האדם, שאפשר שיחטא חסו"ו על המורה אולי חלו בה ידי אדם להוסיף או לגרוע בה דבר. לפיכך מוכרחו התנא, כי כבר הסייג והגדר בזה, ע"י המסורת שנמסר לנו בה אפילו כל מלא או חסר, וכל האומות שבתורה מנויים לנו, ואפילו על כל טעם דיו קטנה שבה, כנקודות שעל אלה מלות, אנוחט יושבים עליה ו' נקיים, וא"כ איך אפשר שהוסף או גרע בה אדם שום דבר: פ"ה (ג) ע"י ממונו ועשרו אפשר שיחטא האדם. שינאה לבו בעשרו לאמור, לי כסף ולי הוזהב, והן כל אלה ידי עשמה לי את החיל הזה. אולם המעשר הוא סייג לעושר, שעל ידו נקל לו לחסור כי לה' האדן, ורק כשכיר שנה הוא יושב בקניינו, ונתון שכרו והולך: פ"ה (ד) ע"י רדפו אחר תאוות הגופניות אפשר שיחטא האדם. ואפילו יעשה לפניהן נדר לפרוש גם מההימור, יש לחוש שאם על האיסור אינו חושש, מכ"ס שלא יחוש מלעבור על הגדר המותר מהתורה. להכי יען התנא, נדרים סייג לפרישות מהמאורע דלא

יב ין הוא מקבלו בנדר ובשמחה, למען יאהבך כאלו: פ' התנא מנה כאן ה' סייגים לבלי לזוז לטוב לטוב חטא: פ"ה (א) חולל לעג, [שפאטען] בל"א כמ"ס שחוק לרעהו אהיה [אויפ י"ד דין]. וכ"כ החול, [שפאטען] כמו הלא משחק אני [משלי כ"ו י"ט]: פ"ה [לייכטויין]: פ"ה (א) ע"י ולול כבודו אפשר שיחטא האדם. ולכן ונות שהוא המיוחד שבתנאים שא"כ בלי השתחפות בו ב' צ"א, אפשר שינצל ממנה ע"י שיחושש מלתבוע אותה לדבר עבירה, או ע"י שיחישב יפה מה שהוא כסופו כשאפשר שיחפרסם קולנו צקהל. וציומר כשיעמוד לענינו הכושה השמור לו בעולם הנאחי, ותרפתו לא תמחה, אפי' דרי מושבנא. אולם ע"י החזק והלכנות יחד, יהיו גיסי אהדרי האיש והאשה ויתחברו יחד ולא יחוששו. וע"י הקלות ראש, לא יחשוב כי אחריתו מרה כלענה. נמצא שאלה ירגילוהו לערובה. מיהו לא קאמר ענבות וכיבד ראש סג לפני ערובה. דענבות וודאי מדה גרועה היא מאוד, ואין השכינה שורה עם הענב [שם ד"ל ע"כ]. וכיבד ראש נמי רק בשעת התפלה יפה [בנדרות ד"ל ע"כ], ושניהן מניעות גדולות בעבודת ה'. אצל אמר התנא ששלא ישיג הטוב בעין פקיתא שלא

ציונים יג שחוק וקלות ראש. ש"י פ' משפטים פרשה ל' מנא דנ"א רבה פ"ג מ"י פ"ג מה' דעות ה"ו: סייג לחכמה שתיקה. מ"י שם ה"ה:

שינויי נוסחאות יג מרגילין לערובה. כמ"ס וכו' וכו' וכו' מרגילין את האדם. (מסורת סייג לתורה) נמחו"ו וכו' נא דבור זה אחר הדבור מעשרות כ"י. כמ"ס הוא היה אומר מסורות. כמ"ס למא. (מעשרות סייג לערובה). כמ"ס למא וע"י מ"י.

תוספות חדשים פ"ג יג בחי' מסורות כ"י. אב"י הרמב"ם כ"י. בש"ס דין דף כ"ה אמת צהדיא האי אפילו מוידין.

ראשון לציין יג חייט סריה מעשרות סג לערובה כ"י והר"ר ישראל פירש כ"י למען תלמד ליראה את ה' אלהיך. פ"ה. יענין תוספת קדושין כ"ד ע"א ד"ה אלא.

ליקוטים

פ"ג יג בחי' מסורות כ"י. אב"י הרמב"ם וכו'. נראה דהיינו הן והרמב"ם ראה לפי דברי חכמים דוודאי לאו דייני דמנחם עסקינן ולא נמשכו ב"ד הגדול לעשות נמוך דבר בקביעות המועדות חזן למען ללא צורך אלא במיד חיי אלא כוונת מ"ס מוידין ר"ל כגון שהם רואים שאם לא יעברו השנה יבא ניסן כדש האביב ואפ"ה נמוך הם רואים לעברה כגון בשביל מנחם פסחים וכדומה כדאימא ב"ה וכו' והרמב"ם ב"ה קדוש הקדש ולפיכך נחמס רבינו הרמב"ם לנמוך אנוסים כלומר שם אטופים מלד מה ששכזל אותו טעם מוכרחים לעבר פס היותם יודעים שבאמת או הוא זמן האביב ממש ומלד זה נקראים מוידים (ש"ל): שם ד"ה סייג וכו' רשאיני הא וכו'. ונעץ חיים רמתי שכתב איפכא ממש דהא דלא קאמר שתיקה סייג לתכמה כמו בהנך דלעיל דהשתיקה

חידושי הגר"א יג מסורת כ"י. מ"ס נמניה (ג' א') ונדרים

(ל"י פ"ג) ויבנו נקמקא וגו'. מעשרות כ"י. כמ"ס כפ"ק דעניית (פי' ע"ה) עשר בשביל שחשש כ"י ובחזני נא וגו'. נדרים סייג. כמ"ס (מהל' ק"ט) נשבעתי ואקימה וגו' וכמ"ס כפ"ק דנדרים (פי' ע"ה) לזרתי עלמא ונאמתי (חז"ל) כ"י ה' שכני וגו' ואמרו (חז"ל) רבה פ"ו ופי' אחר) ליצור נשבע כ"י. סייג לחכמה כ"י. כמ"ס (משלי י) וחושן שפמיו משכיל וכן (ס"י) חושן אמריו יודע דעת וגו' אלוס שפמיו נבון.

הפלאה. הלכות נדרים פי"ג

הרדב"ז (מכ"י)

ב המקיים נדרי בתו או אשתו וניחם וכו'. מימרח דר' יוחנן בר"פ נערה מאורסה (דף ע"ט) ובסופו נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר ודעת החס"ד והר"ן שאינו יכול לשלל על ההקם אלא בזיוס או דילמא בזיוס כמה ימים והוא שיפר זיוס שאלה שהוא לו זיוס שמיעה וכן נראה מדקדוק לשון רבינו ומ"מ לענין מעשה יש לחוש לדברי החס"ד והר"ן: **בא נערה** מאורסה שנדרה וקיים לה אביה לבדו וכו'. שם (דף ק"א):

בב אמר לבתו או לאשתו קים לך קים לך וכו'. בר"פ נערה מאורסה צעיל דלויפשיטא: אמר לה קיים לך ומופר לך וכו'. שם (דף ק"ט). צעיל ופשוט דחלה ההפרה ופירש רש"י דההקמה לאו כלום הוא: **אמר** לה קיים ומופר לך בבת אחת וכו'. צעיל שם ופשוטו מדאמר רבה כל דבר שאינו צוה אחר זה אפילו צבת אחת אינו (כלום) ואם כן ליכא הכא לא הקמה ולא הפרה ומלי צבת הכי לקיים או להפר כן פירש הר"ש והר"ן. אבל רבינו שכמד דהוי קיים נראה שהוא מפרש דהכי פשוטו כיון דהפרה אינה יכולה לחול אחר הקיים אפילו צבת אחת אינה חלה. ואין לומר דנימא איפכא כיון דקיום אינו חל אחר ההפרה אפי' צבת אחת אינו חל דכיון דאיכא לפרושי לקולא ולחומרא נקטינן לחומרא. וא"ת ה"ל לרבינו לכתוב בדיקדוק דהוי קיים מספק. וי"ל דכי אמרי' דלא חיילי לא הקמה ולא הפרה ממילא הוא קיים דשתיקה הוי קיום אצל קשה דלפי זה בהנך צעיל בדמיון ה"ל למספק אף בצמתיא דהוי קיום בודאי ואמאי פסק דספקא הויא: **אמר** לה קיים לך היום וכו'. שם צעיל רצא קיים ליכי היום מהו מי אמרי' כמאן דאמר לה מופר ליכי למחר או דילמא הא לא אמר לה חל"ל הא לא אמר לה מופר ליכי למחר מהו מי אמרי' למחר לא מני מופר דהא קיימיה לנדריה היום או דילמא כיון דאמר לה קיים ליכי היום כי קאמר לה מופר ליכי למחר מהיום קאמר ואח"ל אפ"ה כיון דקיימיה היום למחר כמאן דלחיה דמי אלא קיים ליכי שעה אחת מהו מי אמרי' כמאן דאמר לה מופר ליכי לאחר שעה דמי או דילמא הא לא אמר לה חל"ל הכא לא אמר לה מניחא אמר לה מאי מי אמרי' כיון דקיימיה קיימיה או דילמא כיון דכוליה יומא בר הקמה ובר הפרה הוא כי אמר מופר ליכי לאחר שעה מהני ולא איפשיטא ופסק רבינו דכלולו הוי קיום בר מצמתיא דהויא ספק ולטעמיה אולן שדרכו לפסוק בדברי האמ"ל:

בב אמר לבתו או לאשתו קים לך קים לך וכו'. בר"פ נערה מאורסה צעיל דלויפשיטא: אמר לה קיים לך ומופר לך וכו'. שם (דף ק"ט). צעיל ופשוט דחלה ההפרה ופירש רש"י דההקמה לאו כלום הוא: **אמר** לה קיים ומופר לך בבת אחת וכו'. צעיל שם ופשוטו מדאמר רבה כל דבר שאינו צוה אחר זה אפילו צבת אחת אינו (כלום) ואם כן ליכא הכא לא הקמה ולא הפרה ומלי צבת הכי לקיים או להפר כן פירש הר"ש והר"ן. אבל רבינו שכמד דהוי קיים נראה שהוא מפרש דהכי פשוטו כיון דהפרה אינה יכולה לחול אחר הקיים אפילו צבת אחת אינה חלה. ואין לומר דנימא איפכא כיון דקיום אינו חל אחר ההפרה אפי' צבת אחת אינו חל דכיון דאיכא לפרושי לקולא ולחומרא נקטינן לחומרא. וא"ת ה"ל לרבינו לכתוב בדיקדוק דהוי קיים מספק. וי"ל דכי אמרי' דלא חיילי לא הקמה ולא הפרה ממילא הוא קיים דשתיקה הוי קיום אצל קשה דלפי זה בהנך צעיל בדמיון ה"ל למספק אף בצמתיא דהוי קיום בודאי ואמאי פסק דספקא הויא: **אמר** לה קיים לך היום וכו'. שם צעיל רצא קיים ליכי היום מהו מי אמרי' כמאן דאמר לה מופר ליכי למחר או דילמא הא לא אמר לה חל"ל הא לא אמר לה מופר ליכי למחר מהו מי אמרי' למחר לא מני מופר דהא קיימיה לנדריה היום או דילמא כיון דאמר לה קיים ליכי היום כי קאמר לה מופר ליכי למחר מהיום קאמר ואח"ל אפ"ה כיון דקיימיה היום למחר כמאן דלחיה דמי אלא קיים ליכי שעה אחת מהו מי אמרי' כמאן דאמר לה מופר ליכי לאחר שעה דמי או דילמא הא לא אמר לה חל"ל הכא לא אמר לה מניחא אמר לה מאי מי אמרי' כיון דקיימיה קיימיה או דילמא כיון דכוליה יומא בר הקמה ובר הפרה הוא כי אמר מופר ליכי לאחר שעה מהני ולא איפשיטא ופסק רבינו דכלולו הוי קיום בר מצמתיא דהויא ספק ולטעמיה אולן שדרכו לפסוק בדברי האמ"ל:

בב מי שנדר נדרים כדי לבדו דעותיו. זה למד רבינו מדאמרינן בפרקא קמא דמזיר (דף ד' ע"ב) צעילא דשמעון הדלוק. ומ"ש ונדרים אלו וכיוצא בהם אמרו חכמים נדרים סייג לפרשיות, בפרק ה' דלצבות: **בר ומ"ש** ואע"פ שהם עבודה לא ירבה אדם בנדרים איסור וכו'. ענה טובה קמ"ל והם דברים ראויים אלו וז"ל:

אמרו

מפר ליכי, אצל רבינו ז"ל כתב שלאחר שעה אמר לו ההפר משום דממאי דפשיט גמרא מהריני מזיר ושמע בעלה משמע דאפילו כי האי גוונא מצעיל לן ודא ודא אחת היא, עיין שם:

בב מי שנדר נדרים וכו'. שם (דף ק"א) וכו'.

לחם משנה
מופר ליכי, אצל רבינו ז"ל כתב שלאחר שעה אמר לו ההפר משום דממאי דפשיט גמרא מהריני מזיר ושמע בעלה משמע דאפילו כי האי גוונא מצעיל לן ודא ודא אחת היא, עיין שם:

תמו הלכות נדרים, תהלה לאדיר אדירים

מגדל עז

ב המקיים נדרי אשתו בו' עד שיחזור ויקיים. פ"ד דמזיר (דף כ"א): **בא בב** נערה מאורסה עד אינו לוקה. פ' נערה מאורסה דנדרים (דף ס"ו): **בב** מי שנדר בו' עד השכרות לגולס. פ"א דממורה: **בב** וכן מי שהיה רודף בו' עד בלא נדר. פ"ק דנדרים (דף ס' ט'): אמרו

ב המקיים נדרי בתו או אשתו וכו'. שם א"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר. ומה שכמד רבינו וחזרו ומפר לה בזיוס איכא למידק אס הוא יוס הנדר וההקמה וא"כ אין נשאלין על ההקמה אלא בזיוס או דילמא בזיוס היינו יוס השאלה וא"כ נשאלין על ההקם אפי' וכתב הר"ן שאם הקים יכול לשלל עליו בלאו יוס שמיעה ויכול להפר בזיוס. והטור כתב ומיהו נראה כיון שאין יכול להפר הוי כמי שאינו יודע שיכול להפר שאין שתיקמו קיום ומפר אחר כמה ימים ומ"מ לר"ך שיהיה זיוס השאלה שהוא לו זיוס שמיעה ע"כ. ואני אומר דאין זו רחיה דבשלמא מי שאינו יודע אנוס הוא ומאי הוה ליה למעבד אצל המקיים הוה ליה למחול בזיוס אצל חכם לשלל על הקמתו וכיון דלא אולן הרי קיים ומ"מ אס לא היה יודע שנשאלין על ההקם ואח"כ ידע שנשאלין יוס ידעיה כיוס שמיעה ושאל ומפר בזיוס:

בא נערה מאורסה שנדרה וכו'. פ' נערה המאורסה הפר האב ולא הפר בעל הפר בעל ולא הפר האב ואין ז"ל שקיים אחד מהם ואקשינן עלה דקיפא למה לי למיטמי שפא יס לומר הפר זה בלא או אינו כלום קיים אחד למה לי לריכא כגון שקיים אחד מהם והפר אחד מהם וזו המקיים ושאל על הקמתו מהו דמימא מאי דלוקי הא עקריה קמ"ל דמפיקים שניהם צבת אחת:

בב אמר לבתו או לאשתו קים לך קים לך וכו'. שם צעיל ופשוטו מדרכה דאמר אס נשאל על הראשונה שניה חלה עליו: **אמר** לה קיים לך ומופר לך ולא תחול ההקמה אא"כ חלה ההפרה וכו'. שם צעיל ופשוטו לא דאפי' ר' מאיר מודה דהפרה חלה וי"מ כיון דחלו שניהם לא ידעינן אי מוקס או מופר כלומר זה דבר ספק. וקשיא לי דא"כ לא נפשטה צעיל דרבה נמי ספקי מספקא ליה ומהסוגיא משמע דנפשטה כאשר כתב רבינו וטעמא דמסתבר הוא כיון שחלה ההקמה בהפרה הרי קדמה ההפרה ואין אחריה הקמה: **אמר** לה קיים ומופר לך וכו'. שם צעיל דרבה ופשוטו מדריה כל דבר שאינו צוה אחר זה אינו צבת אחת כיון דאס אמר קיים ליכי וזו ומופר מופר ליכי לא אמר כלום והרי קיים אס אמר נמי צבת אחת קיים ומופר ליכי שלא אמר ליכי זין קיום להפרה לא אמר כלום והרי הוא קיים. וכתב הר"ן ז"ל ופשוטו ליה מדרכה דאמר בפ' האיש מקדש גבי המקדש שיהא אחיות כחמת כיון דלא מני לקדושיהו צוה אחר זה אפי' צבת אחת ליכא לחלה מיניהו ספק קדושין כלל הכא נמי ליכא לספקי בהפרה ובהקמה כלל ומאי צבת הכי להפר ולקיימי כדבעי ולא נחזירו לי דברי הרמב"ם ז"ל צוה פ' אחרון מהל' נדרים עכ"ל. ואני לא ירדתי לסוף דעמו שהרי דברי רבינו מחזירים מפשט לשון הגמרא וכן פירש"י ז"ל וכן פירש הר"ש ז"ל דאין בלאוה הפרה כלום אע"ג דצבת אחת קאמר קיים ומופר ליכי ולפירוש הר"ן הוה לתלמודא לאסוקיה למילתיה וליתא הילכך אינו לא מקיים ולא מופר, הילכך לא מצינא אס אמר קיים ליכי ומופר ליכי צבת אחת פשיטא דמקיים אלא אפי' דאמר לה קיים ומופר ליכי קיים שלא הפסיק צמלת ליכי זין הקמה להפרה הרי הוא מקיים דכל שאינו צוה אחר זה אינו צבת אחת: **אמר** לה קיים לך היום וכו'. שם צעיל רצא קיים ליכי היום מהו מי אמרי' כמאן דאמר לה מופר ליכי למחר או דילמא הא לא אמר לה חל"ל הכא לא אמר לה מופר ליכי למחר מהו מי אמרי' למחר לא מני מופר דהא קיימיה לנדריה היום או דילמא כיון דאמר לה קיים ליכי היום כי קאמר לה מופר ליכי למחר מהיום קאמר ואח"ל אפ"ה כיון דקיימיה היום למחר כמאן דלחיה דמי אלא קיים ליכי שעה אחת מהו מי אמרי' כמאן דאמר לה מופר ליכי לאחר שעה דמי או דילמא הא לא אמר לה חל"ל הכא לא אמר לה מניחא אמר לה מאי מי אמרי' כיון דקיימיה קיימיה או דילמא כיון דכוליה יומא בר הקמה ובר הפרה הוא כי אמר מופר ליכי לאחר שעה מהני ולא איפשיטא ופסק רבינו דכלולו הוי קיום בר מצמתיא דהויא ספק ולטעמיה אולן שדרכו לפסוק בדברי האמ"ל:

בב מי שנדר נדרים כדי לבדו דעותיו. זה למד רבינו מדאמרינן בפרקא קמא דמזיר (דף ד' ע"ב) צעילא דשמעון הדלוק. ומ"ש ונדרים אלו וכיוצא בהם אמרו חכמים נדרים סייג לפרשיות, בפרק ה' דלצבות: **בר ומ"ש** ואע"פ שהם עבודה לא ירבה אדם בנדרים איסור וכו'. ענה טובה קמ"ל והם דברים ראויים אלו וז"ל:

מפר ליכי, אצל רבינו ז"ל כתב שלאחר שעה אמר לו ההפר משום דממאי דפשיט גמרא מהריני מזיר ושמע בעלה משמע דאפילו כי האי גוונא מצעיל לן ודא ודא אחת היא, עיין שם:

בב מי שנדר נדרים וכו'. שם (דף ק"א) וכו'.

לחם משנה
מופר ליכי, אצל רבינו ז"ל כתב שלאחר שעה אמר לו ההפר משום דממאי דפשיט גמרא מהריני מזיר ושמע בעלה משמע דאפילו כי האי גוונא מצעיל לן ודא ודא אחת היא, עיין שם:

תמו הלכות נדרים, תהלה לאדיר אדירים

הנהגות מיימוניות

ב [כתב הטור בהך דינא ז"ל ויל"ד אם צריך לשאול ביום שמועו דאיכא לצימר דלא גרע משתיקה. ומיהו נראה כיון שאינו יכול להפר הוי כמי שאינו יודע שיכול להפר שאין שתיקתו קיום ומופר אפילו אחר כמה ימים ומ"מ צריך שיפר ביום שאלה שהוא לו זיוס שמיעה עכ"ל:]

ארבעה אבות

מסורת הש"ם
עם הוספות

ארבעה אבות נזיקין. אבות קרי להנך דמתין בקרא צהדיא ועגמרא^ט מפרש הי ניהו תולדות: השור והבור ב'.

כסדר שהן כחוצין צפרשה סדרן צמשה דפרשה ראשונה⁽¹⁾ נאמרה
צשור שניה⁽²⁾ צשור: מבעה, מפרש צגמ'⁽³⁾: הבער, מי חלא אש⁽⁴⁾:

לֹא הָרִי הַשּׁוֹר בְּהָרֵי הַמִּצְבֵּה. כְּלוּמָר
אִי כִתְּב רַחֲמָנָא שׁוֹר לֹא נִפְק מִצְבֵּה
מִיָּנִיָּה וְאִמְנוּן הִלְכִי אֶת־עֲרֵירֵיו לְמִיָּכְתָּ¹⁵
וְהִלְכִי נֶקֶט צִירֵסָא כְּהָרֵי הַמִּצְבֵּה
וְלֹא נֶקֶט לֵהוּ כִסְדָּר לֹא הָרִי הַשּׁוֹר
כְּהָרֵי הַבֵּיז מִשּׁוּם דִּמְיו לֹא הָרִי הַזֶּה
לְמִיָּנִיָּה לֹא זֶה הוּא שֵׁשׁ צֵהָן רוּחַ
חַיִּים דִּהָא צִיר אֵין צו רוּחַ חַיִּים
וְעַד טַעֲמָא אַחֲרֵינָא דִּהָא רַבּוּתָא
אֲשֶׁמַּעֲיָן שֶׁאֲעִ"ג שֵׁשׁ לְשִׁימָה רוּחַ
חַיִּים לֹא נִפְק חֵד מִצְבֵּרֵיהּ וְצִמָּ'¹⁶
מִפְּשֵׁר מֵאִל לֹא הָרִי דְקִלְמָר: בְּהָרִי
הָאֵשׁ שְׂחָין בּו רוּחַ חַיִּים. וְחֵל בְּהָרִי
כְּתִיבָה רַחֲמָנָא הוּא אֲמִינָא לִיפְטֹר:
לֹא זֶה הוּא בָרִי. אֲלוּ שְׁלֶשְׁתָּן דְּרַכָּן לִילָךְ

[illegible]

גליון חצ"ם

רואה לפרוע לו קרקע: גב' חטאת.
 בשוגג: בקידה. צמוד: אי עבד
 שתי אבות. בשוגג: מייחייב. תרמי
 טעאות: לא מייחייב אלא חדא.
 אאז מאלכא אלל תולדה ידיה לא
 מייחייב: וז"ל רמיהייב תרמי ב"ר. דלי
 עבד אב ותולדה ידיה מחייב תרמי
 טעאות צמס' כרימות צפ' אמרו לו
 (דף מט.) ¹³ כולו אצות מאלכאז ממסן
 גמרין להו צמסכת שבת (דף מט:)-
 וטמא

תום דיה וזא. מדא
חשיב דה. לקמין י"א:
בא"ד וזה בארמין
קמין. ע"ב: בא"ד
דגושין. ע"ב
הדין. ע"ב לקמן ד"ב
מוס' ד"ה ועלם ועין
נרש' הוגה יא ע"ב
ד"ה לנחו. בא"ד
ובמבדלתא תנא. וכן
ע"ב ממלחא פרש
משפיע בשקול ועונו
זא מכוז חס על הטהרה
חייב על המזכיר לכ"ס
אלא שאין עושין מן
דבין:

הגהות וציונים

תולדה הק' דהוה במשכן חש
קרי לה תולדה גבי טומאות

דהתם פירושו אין חומרא של זה כחומ
פירושו מצד

ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים כד
מה שאין בחצירו והא' דלא תמי
יכול לתואר חומרא מה שאין בשניהם
חומר באש מצדור * והא' דאמרין לק
שא' אש שאע"פ שזה אחר מעורר

ט אולי ציל אינצערד
י מיכתיבה
 (וכ"ה)
 במוקד: **כ** בדפוס
 הסד: **כז** (עין) רשיל
 דקס: **כח** **ג** ציל
 רבקה **כט** (גליין) ציל
 פירוש ופס: **ל** ציל
 בדפוס: **מ** ציל
 דה"מ: **מא** עין מנהיה
 (גליין): **מב** נדעל
מג פהררות
 (באה"מ)
מד בדפוס הגיוס ואם
 הנה תהיונה **מה**
 נטש חיוב (וכ"ה)
 בשטמ"ק עין מה"מ:
מז עין במהרשל בשם
 גליין (גליין):

ליבונטי רש"י

צפרק הפרה (לקמן מט: ושם) דריש

וְלִרְבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲמַאי קְרִי לֵיהּ א
צִפְרָק חוֹלִין (שם דף קסז).
 משום מאי מתריין זיה שהוא חייב
 סבר שמלגינן צו ופטור אבל אסור
 בשמה^א ועוד לנווט ומבשל אין תרין
 ה"ג^ב דך דהויא במשכן חשיבא
 מלאכות שלא היו חשונין ו
 העלו הקרשים מקרקע לעגלה דהי
 ללא הוה במשכן ולא חשיבא קרי לה

במיטב הארץ. טוט לי
אלס לנזוט מועט
מקרקע עדים ולא לנזוט
הרע מוטרים וגיטן
(ח.) אבות מלאכות.
אז מלאכה דלוקט לאו
למטעי חולדות דק"ה
לחולות ונכנז שיתו
חולדות דמי אטות אלא
למטעי היסא דליו ר' אב
חולות דאז אחר לו אב
ותולד שני דליו חייב
אלא אחם נשבת (ח.)
נפקא מינה. דל אטות
מלאכות. דמינו עבד
שני אבות. ולא ממין.
שני אבות. חולות דק"ה

פרק ראשון

בבא קמא ב.

ארבעה אבות נזיקין. איז דוכתא דלא מני הן כמו הכא
ועגמרא^(ג) גבי שלש עשרה חצות נזיקין ובארבעה

מחוסרי כפרה (כרחוק דף ת:) ואית דוכתא דקמני הן כדקמני
ארכצה שומרין הן (שביעות ד' מט.) וארכצה ראשי שנים הן

המבעה ולא הרי
זה זמן שנים רבות

סדרן צמנשה⁽⁷⁾ ואלע"ג דלמ"ד⁽⁸⁾ מנא
שור לגרלו לא הוי כסדר הפרשה
דרגל נפקא לן⁽⁹⁾ מושלח את צעירה⁽¹⁰⁾
דכמיז בתר צור מ"מ שס שור כמיז
קודם צפרשה דהיינו נגימיה דקקן
למנא⁽¹¹⁾ צמנשׁ צמנשׁ צמנשׁ צמנשׁ צמנשׁ

העברה כחצי צפרשת אומר (כ) מכה
זהמה ישלמנה דהיינו אדם לאויק
שור לא חש לשטמו כסדר הפרשה
לפי שחוק כל כך ושנאו כסדר לא
הרי דסיפא שמצעה קודם להצער
ור"ת פ' דשם אדם כחצי צפרשה
קודם (כ) כי יגזוז איש שור והוא
אחד מאותם ויזקין קדמי לה
צבריתא צמרא (כ):

הַדְרִי הַדְרִי אִי נָמוּ
הַדְרִי מוֹחִיב אָכֵל
אֵלָא חֲדָא ⁽¹⁾ וְלִרְבִּי
אָב וְאִמָּאֵי קָרִי לָהּ
הוּי בְּמִשְׁכֵּן חֲשִׁיבָא
יִשְׂרָאֵל ⁽²⁾ וְהִשְׁכַּבְתָּ זֶרַע
וְטָמֵא

וְיָמֻת זֶה הָדֵין אֵלָּא הֵכָּה הַשּׁוֹה
בְּחִמְלָה בְּלֹא זֶה שֵׁם בְּזֵל רֹחַ חַיִּים:

בדך לפרש החומרא כי הכא משום דחד מחד קל למאן חומר נאחז ומצעה דקדמני לעיל לא הרי המצעה כהרי השור משום שלא היה ואין הולך לדעתו כמו שזר ואין זה חומרא * מלגלג חשיב לה גבי ו מאי שנא אש דכח אחר מעורב ב ו ואין הולך לדעתו ה"ק מאי הוא ממוקד ושמיירתו כי ובסיפא גבי צור הוה מאי למימר לא נאש וצור לא רתה לשנות קודם אש דל"כ הוה אחי אש מיניה מגדיל חורה ויאדיר⁽⁷⁾ וקלח קשה דמשמע * דעושין ממון מן הדין ורייה לא כל שכן אלא ללמדך שאין עושין ממון מן הדין וומיהו קי פמיחה וכרייה נאה לו או להציא חורה אחר חורה שסילק

חוס' לקמן ד' ד"ה ועדים:]
 וענין התראה שזריך להתרות אכולדה משום אב לידה כדאמרין
 ה' אמר משום טור רבי יורא אמר משום מרקד וי"ל דהכי פריך
 דר' ב' משום מרקד פטור דכיון שהוא מתרה בדבר שאין דומה
 לדוהו שמתח' כך דהוי' נמשכן קרי ליה אב וזריך להתרות הכולדה
 ה' משום הכולדה חייב ואפ"ה לא חשיב ליה בפרק כלל גדול^(א):
 בשבן חשיבא קרי ליה תולדה. ולפי כך גירסא צא לאפוקי כמה
 אבות ולאבות כדאמרין בפרק כמה טומינא (שנה דף מט'): הם
 ח' ואלו דרבינן כך דהוה במשכן ומשיבא (שנה דף מט'): אב
 ר' דבני תרמי אבל חשיבא ולא הוה במשכן או איפלא הוה מלכה:

767

[illegible]

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"א מהל' מקי
ממון הל' י סמג עשין
סז ולאין רפ"ט טוש"ע ח"מ
ס"ה שפט סעיף א:
ב ב מ"י שס פ"ג הל' ב
ופי"ב הלכה א סמג
עשין סה טוש"ע ח"מ ס"ה
מי סעיף א:

ג ב מיי שס פ"ד הל' א
סמג עשין סט טור
ש"ע ח"מ סי' סעף א:
ד ד מיי שס פ"א הל' ב
סמג עשין קז טוש"ע
ח"מ סי' שפט סעף א:
ה ה מיי שס ופ"ח הלכה
ט סמג שס טור ש"ע
שס סעף ב וסי' חט
סעף א:

י' ו' מ"י שס"פ"ב הלכה א'
 וע"ש סמג שם טו"ש"ע
 ח"מ ס"י שפ"ט סעיף יח:
 ז' ו' מ"י פ"ז מהל' שבת
 הלכה א' סמג לאוין
 סה:

ח ה מ"י שם ה' ה:
 ט ז י ב מ"י שם ה' ה:
 י ז מ"י פ"ד מה' שם
 אבות העומאה ה' ב
 סמו עשין רמו:
 יא ב מ"י שם פ"ה ה' א
 סמו שם:

רבינו חננאל

ארכה אבות מיוקן
השור והזכור והמבעה
והזכר והשור
המבעה כו'.
ובענין אבות
מכלל דאיתא תולדות
תולדותיה כיצא בהן אי
לא. וכן שבת כז אבות
מלאכות תולדותיה
כיצא בהן בשגגה בין
אבות בין תולדות אבות
במזדק שקלה. פ' אבות
וזע תולדות נעט ויצא
בהן ארבעים וחסר
אחת כולן בענין הזה
פירשם. ומאי טעמא
קרי להאן אב ולהאן
אבות? ושפט' ו
עבד' ב' אבות א' אב
תרחי' חייב תרחי'
[ויאלן] אב תולדה דיריה
איתא חייב אלא אלהו
איתא (ולר' אבהו

[illegible]

חשק שלמה על ר"ח
(א) כאן ש"ל מה שכתוב לקמן
דברי ר' אליעזר מפורשים הם
בכריתות צפ' אמרו לו דמט.

ות של אב אחד אינו חייב
במקום אב. אם עושה

המשכן ללמוד הימנה [שבת מט:].

תלמוד בבלי <עוז והדר> - בב בבא קמא / תלמוד בבלי {עמוד 14} {743502}

[illegible]

שארם מעמיד כבוד אביו ואמו. רבי ליעזר אומר פעמים מעמיד ופעמים אינו מעמיד. מודה בכבוד רבו שאינו מעמיד דתנינן *ומרא רבן כמורא שמים. א"כ אין נדרים. לא יהו נדרים. והכתוב יידיבר משה אל ראשי המטות *תלה הפרשה בראשי המטות. שיהו מיתרין את נדריו. אם אומר את כן נמצאת עוקר פרשת נדרים מן התורה רבי ירמיה בעי את אומר פותחין לו בכבוד אביו ואמו דברים שכיני לבין הבקום אל יפתחו לו בכבוד המקום. מיתה דברים שכיני לבין אביו ואמו פותחין לו בכבוד אביו ואמו. ודעותיה יפתחו לו בכבוד דברים שכיני לבין המקום. אי זהו כבוד המקום כגון שוכה שאינו עושה. חולב שאינו נוטל. תפלין שאינו נתון. ודעו כבוד הבקום. שמעל ליה

וּלְנַפְשִׁיהָ הוּא מַתֵּן כְּהֵרָא אֲבָ צִדְקַת מָה תֵּתֵן לוֹ. אֵם חֲסִמַת מָה תַּפְעַל עָלָיו אִם ר' יֵנְאי כֹּל הַשּׁוֹמֵעַ לִיצְרוֹ כִּאִילוֹ עוֹבֵד ע"ז. כֹּה מַעֲמָא כֹּל יוֹדֵה כֵּךְ אֵל זֶה וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֹכַח, זֶה בְּקִרְבְּךָ אֵל תִּמְלִיכֵהוּ עֲלֶיךָ. רִשְׁבִּי פָתַח אִילוֹ הֵיית יוֹדַע שֶׁהַגּוֹדֵר כִּאִילוֹ נוֹתֵן קוֹלֵר עַל צִוּאוֹ נִגְדֵר הֵיית. לְקַסְמוֹרִי שְׁהֵינָה עוֹבֵרַת וְרֹאֵה קוֹלֵר פָּנָיו וְהַנְּסִיחָא דְרַב רֵאשִׁי לְחִוּב. לֹאסוֹר אִם עַל נַפְשׁוֹ. כִּמָּה דָּאֵת אִם ר' יְהוּדָא אִסוֹר בְּזִיקִים. רַבִּי יוֹנָתָן פָּתַח אִילוֹ הֵיית יוֹדַע שֶׁהַגּוֹדֵר כְּבוֹנָה בְּמֵה וְהַמְקִימוֹ כְּמִקְרִי עָלָיו נִגְדֵר הֵיית. וְקִישָׁא לֵיךְ בְּמִקְלֵהוּ וְהַגְדֵרִים בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְהֵית אִם אִם אֵין. לֵית לָךְ אֵלָּא כִּי דִמְר' ר' יֵנְאי כֹּל הַשּׁוֹמֵעַ לִיצְרוֹ כִּאִילוֹ עוֹבֵד ע"ז. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח אִילוֹ הֵיית יוֹדַע שֶׁהַגּוֹדֵר כִּאִילוֹ נוֹמֵל חֶרֶב וְדוֹקֵרָה בְּלִבּוֹ נִגְדֵר הֵיית. יֵישׁ בּוֹשֵׁה כְּמִדְבָּר. חֶרֶב. ר' חֲנִינִי דְצִיפּוֹרִין בִּשְׁם ר' פִּינְחָס כְּמִדְבָּר אֵין חֲתִיב אֵלָּא כְּמִדְרָקוֹת חֶרֶב לְאַחַר שֶׁנִּגְדֵר מִן הַכֹּהֵן וּזֵי דִיכּוֹל וּזֵי דֵלָא יִיבּוֹל. אֵין אִכִּיל עֵכֶר עַל גִּידְדִּיהָ. אֵין וּזֵי אִבִּיל חֲסִי עַל נַפְשִׁיהָ כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה הוֹלֵךְ אַצֵּל חֲכֵם הוּא מַתִּיר נִדְרוֹ. לְשׁוֹן הַכְּמִים מִרְפָּא. רַב דִּימִי בִשְׁם רַבִּי יִצְחָק אֵל דִּיךְ מָה שֶׁאִסְרָה לָךְ הַתּוֹרָה אֵלָּא שֶׁאַתָּה מִכְשָׁל לְאַסוֹר עֲלֶיךָ דְּבָרִים אֲחֵרִים. לְאַסוֹר אִם. ר' יוֹנָתָן פָּתַח וְתֵהִי וְאִלּוּלֵי דוֹ תֵּהֵא הוּא אֵתִי וְתוֹתָן לֹא כְּגוֹדֵל

בבבלי פ"ב כל הכושר רחוי
שלאחר שגדל מן הכבד חיי ל
וחושט על נפשו: חיון לא חביל
והוא חמור נדב: בשרעז קדק
גלומר שיהא מוכיף איש על
לחיון על תפית חסא חמור
בדמור בבלי שם: ואלו! דמחא
יבא כלבך להחמור וכלומר דק

תת שר בית האבירים: והכניסה רחשה לחסות, שסכלות גדול הוא
היה לה להכניס רחשה לחסות ללא חשולת כך זה העודר כיון
היהו חשולת נפשו ללא חשולת שהעודר נקרא חשולת: כמה דאם
עיון בקול: כבונה בונה. לע"ז: והתקיימו. הרי גמר עבדו
לית בך. לפרש אל דר' יוחנן אלף כי הוי דא"ל נקרא חשולת
לית וואו כחודקת דאם: אלף חשולת חשולת. שני ידיו חשולת
א יאכל חשולת נפשי: חשולת חשולת נפשי: חשולת חשולת חשולת
דא דים בונה וכו': לחשולת חשולת. כלומר וכו פירושא דקרא
החשולת דרו חשולת העודר לקיים חשולת החשולת וכו דרו חשולת:
זה חשולת פתח הפתח בחשולת לחוד חשולת וכו' עייק: וואל לא
חשולת לא הוי חשולת חשולת חשולת: הכא גרסינן וחסות לא

עול

שָׁחַן פּוֹתוֹתַי בְּכִבְדּוֹ אֲבִיו וְחִמּוֹ
 סִבְבּוֹ מִמּוֹ רוּדוֹל מִשְׁקֵר: הַיְהוּה ס"ב
 דְּפוּקִין. פ"ד דְּאֲבוֹת: וְמוֹרָא
 רַבָּן כְּמוֹרָא שְׁמִים. וּבְכִבְדּוֹ הַיְהוּה ס"ב
 הַמְּקוֹס לְדַבְּרֵי הֵכָל אֵין פּוֹתוֹתַי:
 ס"ד אֵין נְדָרִים. דְּתָנַן בְּמַתְנֵי לַע"ז ס"ב
 אֵין לָא יוֹהֵי נְדָרִים קָאָמַר שְׁמִי
 הַנְּדָרִים חֲלִים לְפִנְיֵה פִּנְס
 בְּכִבְדּוֹ הַמְּקוֹס כְּשֶׁטּוֹר דִּה"ל
 כְּטוֹר בְּמַלְךְ עַלְמָא כְּדִאֲחִית
 בְּסַפְרֵי: וְיִפְרִיז וְהַכְּבִיד וְיִדְבֵּר
 וְכו' תְּלֵה הַפְּרָשָׁה בְּרֵאשֵׁי מִטּוֹת.
 וְלֹא כְּתִיב וְיִדְבֵּר מִשָּׁה אֶל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל כְּדִכְתִּיב בְּשֶׁאֵר מִטּוֹת
 הַיְהוּה אֲלֵהּ לִנְדָר לֶךְ שְׁרָשֵׁי
 הַמִּטּוֹת וְכֵן הִתְחַ"ח יִהְיוּ מִתְּחִיל

הגדרים ע"י פתח וכו' שגור ע"י כבוד
 ג"כ ע"י פתח שפוחין ע"י כבוד
 המקום חיצון שפוחין שפוחין
 לחכם: ומשני אם אומר את
 כן. ה"ק אם אומר את שפוחין
 בכבוד אומר אתה עורך פל
 דברים שלא יך אלא חכם שכל
 אחד פוחה פתח זה לעצמו שפוחין
 כל הגדרים ראויים לפתח זה:
 ה"ג ר"י בעי את אומר אין
 שפוחין בכבוד אביו ואמו דברים
 שביטוי לבין אביו ואמו שפוחין לו
 בכבוד אביו ואמו מעשה אין
 שפוחין בכבוד המקום ודעותא
 יפתחו לו בכבוד המקום דברים
 שביטוי לבין המקום: ופסטי איהו
 כבוד המקום: כלומר איהו דבר
 שביטוי לבין המקום דמיבעיא לך
 כנון טובה שאינו עושה וכו' שאלו
 כבוד המקום הן שגור לעצמו
 על מנתיו: והיינו כבוד המקום
 משמע ליה. בדמיה דיהוה אין
 זה ביטוי לבין המקום דלפניה
 הוא מהני להמקיים המלות הוא
 דמהני אצל המקום ב"ה אין
 צדקה המלות חושלת כדכתיב אין
 לזאת מה סתור לו וכו': כל

השומע לילדו . כגון המקרה
על פי שחן נלמנו שם הנאצל
כלל שובד ע"ז . זר שבקר
המליכה . על-ך לאל לעשה חיו
השתחיות לאל נכר שהיו אומר
כך עד שיאמר לך שבוד ע"ז
שאנו יכול להסירה בלא רשות
אע"פ שמחשבת ח"כ אינו יכול
אחרי שהיא יודעת שגבר גדול
הוא יודע לעקן של מודדים לא
אמר . כלומר למח מודדין ליה
הוא כמקריב על הבמה : והא
המודע שבוד ע"ז : יש בזה
אם יקיים ואם לא יקיים : ווי .
מאשר חזק על הנפש : ולשון
שמוד כדי להסיר איסור על
ר"י פתח וחסה . פתח לגדלים
דז חסה . שבבאו לפניו לשאל עני

שנינו נסחארו (כי"ו) ויהי אם צדקת וי' אם חסדת וי' של מלכות ס'. וכללן מלוא לבי. (שי"ט) מה גדלו מאי. (שי"ט) בויקם נמכר. באומים. (שם"ט) והבנות לא גדלו והבנות לה.

עַח מִסֵּלַת פָּרָק יג יִשְׂרָאֵל

פָּרָק יג

בְּבִאור מִדַּת הַפְּרִישׁוֹת

הַפְּרִישׁוֹת, הִיא תַּחֲלַת הַחֲסִידוֹת. וְתִרְאָה שְׁכָל מַה שְּׂבִאֲרֵנוּ
עַד עֵתָה הוּא מַה שְּׂמַצְטָרֵךְ אֶל הָאָדָם לְשִׁיחִיָּה
צָדִיק. וּמִכָּאן וּלְהֵלָאָה הוּא לְשִׁיחִיָּה חֲסִיד. וְנִמְצָא הַפְּרִישׁוֹת
עִם הַחֲסִידוֹת, הוּא כְּמוֹ הַזְהִירוֹת עִם הַזְרִיזוֹת, שְׁזֶה בְּסוּר מִרְעַ
וְזֶה בְּעֵשֶׂה טוֹב. וְהֵנָּה כָּלֵל הַפְּרִישׁוֹת הוּא מַה שְּׂאֲמָרוּ זְכוּרֵנוּ
לְבִרְכָּה (יְבִמוֹת כ.), 'קִדְשׁ עֲצָמָךְ בְּמִתֵּר לָךְ'. וְזֹאת הִיא הוֹרְאָתָה
שֶׁל הַמֶּלֶךְ עֲצָמָה פְּרִישׁוֹת, רוֹצֶה לֹמַר, לְהִיּוֹת פּוֹרֵשׁ וּמִרְחִיק
עֲצָמוֹ מִן הַדְּבָר, וְהֵינּוּ שְׂאוּסֵר עַל עֲצָמוֹ דְּבַר הַתֵּר, וְהַפְּנוּהָ בְּזֶה
לְשֵׁאל יִפְגַּע בְּאִסּוּר עֲצָמוֹ. וְהַעֲנִין, שְׁכָל דְּבַר שְׂיוֹכֵל לְהוֹלֵד
מִמֶּנּוּ גְרַמַּת רַע, אֵף עַל פִּי שְׂעֵכְשׁוֹ אֵינּוּ גוֹרֵם לוֹ, וְכָל שְׁפָן
שְׂאִינְנוּ רַע מִמֶּשׁ, יִרְחֵק וְיִפְרֵשׁ מִמֶּנּוּ:

וְהַתְּבוּנָה וְתִרְאָה שֶׁיֵּשׁ כָּאן שְׁלֹשׁ מַדְרָגוֹת. יֵשׁ הָאִסּוּרִים עֲצָמָם.
וְיֵשׁ סִיגוּתֵיהֶם, וְהֵם הַגְּזֵרוֹת וְהַמְשָׁמְרוֹת שְׂגִזְרוּ חֲכָמִים
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָּה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ הַהֲרַחֲקִים שְׂמָטָל עַל כָּל
פְּרוֹשׁ וּפְרוֹשׁ לַעֲשׂוֹת, לְהִיּוֹת כּוֹנֵס בְּתוֹךְ שְׁלוֹ וּבּוֹנֶה גְדָרִים
לְעֲצָמוֹ, דְּהֵינּוּ, לְהַנִּיחַ מִן הַהֲתָרִים עֲצָמָם שְׁלֵא נֶאֱסְרוּ לְכָל
יִשְׂרָאֵל וּלְפָרֵשׁ מֵהֶם, כְּדִי שִׁיחִיָּה מִרְחֵק מִן הָרַע הֲרַחֵק גְּדוֹל:
וְאִם תֹּאמַר, מִנֵּין לָנוּ לְהִיּוֹת מוֹסִיפִים וְהוֹלְכִים בְּאִסּוּרִים, וְהִרִי
חֲכָמִים זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָּה אָמְרוּ (יְרוּשְׁלָמִי נִדְרִים פ"ט), לֹא דִיָּה,
מַה שְּׂאֲסָרָה תוֹרָה, שְׂאֲתָה בָּא לְאָסֵר עֲלֶיךָ דְּבָרִים אֲחֵרִים. וְהִרִי
מַה שְּׂרָאוּ חֲכָמִים זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָּה בְּחֻמְתָּם שְׂצָרִיף לְאָסֵר וּלְעֲשׂוֹת
מִשְׁמֶרֶת כִּבְר עֲשׂוּהוּ. וְמַה שְּׂהַנִּיחוּ לְהַתֵּר הוּא מִפְּנֵי שְׂרָאוּ הִיּוֹתוּ

מסלת פרק יג ישרים עט

ראוי להתר ולא לאסור. ולמה נחדש עתה גזרות אשר לא ראו
הם לגזר אותם. ועוד שאין גבול לדבר הזה, ונמצא אם פן
האדם שומם ומענה, ולא נהנה מן העולם כלל. וחכמים זכרונם
לברכה אמרו (ירושלמי קדושין פ"ד), שעתידי אדם לתן דין לפני
המקום, על כל מה שראו עיניו ולא רצה לאכל הימנו, אף על
פי שהיה מתר לו והיה יכול. ואסמכוה אקרא (קהלת ב, י), 'וכל
אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם'. התשובה היא, כי הפרישות
ודאי צריך ומכרח, והזהירו עליו חכמים זכרונם לברכה. הוא
מה שאמרו (תורת כהנים), 'קדשים תהיו' (ויקרא יט, ב), פרושים
תהיו. עוד אמרו (תענית יא.), כל היושב בתענית נקרא קדוש
קל וחומר מנזיר. עוד אמרו (פסיקתא), 'צדיק אוכל לשבע נפשו'
(משלי יג, כה), זה חזקיהו מלך יהודה, אמרו עליו ששתי אגדות
של ירק וליטרא של בשר היו מעלין לפניו בכל יום, והיו
ישראל מלעיגין ואומרים, זה מלך. עוד אמרו (כתובות קד.) ברבנו
הקדוש, שבשעת מיתתו זקף עשר אצבעותיו ואמר, גלוי וידוע
לפניך שלא נהניתי מן העולם הזה אפלו באצבע קטנה שלי.
עוד אמרו (תנא דבי אליהו פכ"ו), עד שאדם מתפלל על דברי
תורה שיפנסו בתוך מעיו, יתפלל על אכילה ושתיה שלא יפנסו
בתוך מעיו. הן כל אלה מאמרים מורים בפרוש צרך הפרישות
והחובה בו. אמנם על כל פנים צריכים אנו לתרץ המאמרים
המורים הפך זה:

אף הענין הוא, כי ודאי חלוקים רבים ועקרים יש בדבר. יש
פרישות שנצטוונו בו, ויש פרישות שהזהרנו עליו לבלתי
הפשל בו, והוא מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת
ז, טז), 'אל תהי צדיק הרבה'. ונבאר עתה הפרישות הטוב
ונאמר, כי הנה אחר שהתבאר לנו היות כל עניני העולם נסיונות
לאדם. וכמו שכתבנו כבר למעלה והוכחנוהו בראיות. והתאמת

פ מסלת פרק יג ישרים

לנו גם כן, רב חלשת האדם וקרבת דעתו אל הרעות. יתברר בהכרח שכל מה שיוכל האדם להמלט מן הענינים האלה ראוי שיעשהו, כדי שיהיה נשמר יותר מן הרעה אשר ברגליהם. פי הנה אין לך תענוג עולמי, אשר לא ימשך אחרי איזה חטא בעקבו. דרך משל, המאכל והמשתה כשננקו מכל אסורי האכילה, הנה מתרים הם, אמנם מלוי הפרס מושך אחרי פריקת העל, ומשתה היין מושך אחרי הזנות ושאר מינים רעים, כל שכן שבהיות האדם מרגיל עצמו לשבע מאכילה ושתייה, הנה אם פעם אחת יחסר לו רגילותו יכאב לו וירגיש מאד, ומפני זה נמצא הוא מכניס עצמו בתקף עמל הסחורה ויגיעת הקניין, לשתייה שלחנו ערוכה פרצונו. ומשם נמשך אל העול והגזל, ומשם אל השבועות וכל שאר החטאים הבאים אחר זה. ומסיר עצמו, מן העבודה ומן התורה ומן התפלה. מה שהיה נפטר מכל זה אם מתחלתו לא מושך עצמו בהנאות אלה. וכענין זה אמרו בענין בן סורר ומורה (סנהדרין עב.), עמדה תורה על סוף דעתו וכו'. וכן על ענין הזנות אמרו (סוטה ב.), כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. ותראה פי זאת היא תחבולה גדולה לאדם, למען הנצל מיצרו. פי כיון שבהיותו בעסק העברה, קשה עליו לנצחו ולכבש אותו, על כן צריך שבעודנו רחוק ממנה ישאיר עצמו רחוק, פי אז יהיה קשה ליצר לקרבו אליה. הנה הבעילה עם אשתו מתרת היא התר גמור, אמנם כבר תקנו טבילה לבעלי קריין (ברכות כב.), שלא יהיו תלמידי חכמים מצויים אצל נשיהם פתרנגולים. לפי שאף על פי שהמעשה עצמו מתר, אמנם כבר הוא מטביע בעצמו של האדם התאוה הזאת, ומשם יכול למשך אל האסור. וכמאמרם זכרונם לברכה (סנהדרין קז), אבר קטן יש באדם, משביעו רעב, מרעיבו שבע. ולא עוד. אלא שאפלו בשעה הראויה והעת

מסלת פרק יג ישרים פא

ההגון, אמרו על רבי אליעזר (נדריס כ:) שהיה מגלה טפח ומכסה טפחים ודומה למי שכפאו שד, כדי שלא להנות אפלו בשעת הנאתו:

המלבושים והקשויים לא הזהירה התורה על יפים או על תבניתם, אלא שלא יהיה בהם פלאים ויהיה בהם ציצית, ואז כלם מתרים. אמנם מי לא ידע שמלבישת הפאר והרקמה תמשך הגאון, וגם הזנות יגבל בה, מלבד הקנאה והתאווה והעשק הנמשכים מכל מה שהוא יקר על האדם להשיגו. וכבר אמרו זכרונם לברכה (בראשית רבה כב), פיון שרואה היצר, אדם שתולה בעקבו, ממשמש בגדיו, ומסלסל בשעריו, אומר, זה שלי:

הפיוול והדבור אם אינו בדבר אסור ודאי דין תורה מתר הוא. אמנם כמה בטול תורה נמשך ממנו, כמה מן הלשון הרע, כמה מן השקרים, כמה מן הליצנות, ואומר (משלי י, ט), 'ברב דברים לא יחדל פשע':

כלל הדבר, פיון שכל עניני העולם אינם אלא סכנות עצומות, איך לא ישבח מי שירצה להמלט מהם, ומי שירבה להרחיק מהם. זהו ענין הפרישות הטוב, שלא יקח מן העולם בשום שמוש שהוא משתמש ממנו, אלא מה שהוא מכרח בו מפני הצורך אשר לו בטבעו אליו. הוא מה שהשתבח רבי במאמר שזכרתי, שלא נהנה מן העולם הזה אפלו באצבע קטנה, עם היותו נשיא ישראל, ושלחנו שלחן מלכים בהכרח ליקר נשיאותו, וכמאמרם זכרונם לברכה (עבודה זרה יא.), 'שני גוים בבטן' (בראשית כה, כג), זה רבי ואנטונינוס, שלא פסק מעל שלחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. וחזקיהו מלך יהודה כמו כן. ושאר

פב מסלת פרק יג ישרים

המאמרים שזכרתי כלם מקימים ומורים שיש לאדם לפרש מכל מה שהוא תענוג עולמי, למען לא יפל בסכנתו:

ואם תשאל ותאמר, אם פן אפוא, שזה דבר מצטרף ומכרח, למה לא גזרו עליו החכמים, כמו שגזרו על הסיגות ותקנות שגזרו. הנה התשובה מבארת ופשוטה, כי לא גזרו חכמים גזרה אלא אם פן רב הצבור יכולים לעמד בה, ואין רב הצבור יכולים להיות חסידים, אבל די להם שיהיו צדיקים. אף השרידים אשר בעם, החפצים לזכות לקרבתו יתברך ולזכות בזכותם לכל שאר ההמון הנתלה בם, להם מגיע לקים משנת חסידים אשר לא יכלו לקים האחרים, הם הם סדרי הפרישות האלה, כי בזה בחר ה'. שפיון שאי אפשר לאמה שתהיה כלה שנה במעלה אחת, כי יש בעם מדרגות מדרגות, איש לפי שכלו, הנה לפחות יחיד סגלה ימצאו אשר יכינו את עצמם הכנה גמורה, ועל ידי המוכנים יזכו גם הבלתי מוכנים אל אהבתו יתברך והשראת שכינתו. פענין שדרשו זכרונם לברכה בארבעה מינים שבלולב (ויקרא רבה ל), יבואו אלה ויכפרו על אלה. וכבר מצאנו לאלהיו זכור לטוב, שאמר לרבי יהושע בן לוי במעשה דעולא בר קושב (ירושלמי תרומות פ"ח) כשהשיבו, ולא משנה היא, אף הוא אמר לו, וכי משנת חסידים היא:

אך הפרישות הרע הוא כדרך הסכלים, אשר לא די שאינם לוקחים מן העולם מה שאין להם הכרח בו, אלא שפכו ימנעו מעצמם גם את המכרח, וייסרו גופם ביסורין ודברים זרים אשר לא חפץ בהם ה' כלל, אלא אדרבה חכמים אמרו (תענית כב:), אסור לאדם שישגף עצמו. ובענין הצדקה אמרו (ירושלמי סוף פאה), כל מי שצריך לטל ואינו נוטל, הרי זה שופך דמים. וכן אמרו (תענית שם), 'לנפש חיה' (בראשית ב, ז), נשמה שנתתי בך החיה אותה. ואמרו (תענית יא.), כל היושב בתענית

מסלת פֿרק יג ישרים פג

נִקְרָא חוּטֵא. וְהַעֲמִידוּהָ בְּדָלָא מְצִי מְצַעַר נִפְשִׁיהָ. וְהִלֵּל הָיָה
אוֹמֵר (משלי יא, יז), 'גּוֹמֵל נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד', עַל אֲכִילַת הַבֶּקָּר,
וְהָיָה רוּחַץ פָּנָיו וַיִּדְּיוּ לְכָבוֹד קוֹנּוֹ, קַל וְחֹמֶר מִדִּיּוֹקְנָאוֹת הַמַּלְכִּים
(ויקרא רבה לד):

הָרִי לָךְ הַכָּלֵל הָאֲמֵתִי, שְׁכָל מַה שְּׂאִינוּ מְכָרַח לָאָדָם בְּעֲנִינֵי
הָעוֹלָם, הָרִי רָאוּי לוֹ שִׁפְרֹשׁ מֵהֶם. וְכָל מַה שֶּׁהוּא מְכָרַח
לוֹ מֵאִיזָה טַעַם שִׁיְהִיָּה, פִּיּוֹן שֶׁהוּא מְכָרַח לוֹ, אִם הוּא פּוֹרֵשׁ
מִמֶּנּוּ, הָרִי זֶה חוּטֵא. הִנֵּה זֶה כָּלֵל נֶאֱמָן. אֶךְ מִשְׁפֹּט הַפְּרָטִים
עַל פִּי הַכָּלֵל הַזֶּה, אֵינוֹ מְסוּר אֶלָּא אֶל שְׁקוּל הַדַּעַת, וְלִפִּי
שְׁכָלוֹ יְהִלֵּל אִישׁ. פִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּץ כָּל הַפְּרָטִים, פִּי רַבִּים.
וְאֵין שְׁכָל הָאָדָם יָכוֹל לְהַקִּיף עַל כָּלָם אֶלָּא דָּבָר דָּבָר בְּעֵתוֹ:

ישיב ישיב

יה

חתם

נדרים

סופר

וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, וכי באיו נפש חטא זה, אלא שציער עצמו מן היין. י"ל בודאי ראוי לכל קדוש ה' לפרוש עלמו משכמים שערי היצר, ואין טוב אלא הפרישות, אך מי שאינו יכול לשער בנפשו כך שיוכל להיות פרוש, ע"כ נדרים סייג לפרישות [כאבות פ"ג מי"ג], ואוסר עלמו בנדר ונדר במזר, והחילוק, זה שפירש בלא נדר ויש לו פת בסלו אם ירצה ישתה אלא שפורש עלמו, מ"מ אותו קדוש הוא מצלי לער שהרי בכל שעה יש לו פת בסלו, אבל מי שאינו יכול לעמוד על עלמו ולרדוד לנדוד לעשות סייג להפרישות הבוא, אותו אין לו פת בסלו והוא יצטרע עלמו מן היין שהי' לו להיות פרוש בלי לער בלי שינדוד (לכן נריך כפרה על שהולך להזיר מיר) צא.

וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכו' שציער עצמו מן היין וכו' והדין קרא בנזיר טמא כתיב משום דשנה בחטא הוא. הקשה מורי בהפלאה ז"ל [במדבר ו' י"א] הא מה עליו צפתה פתאום צאונם, ורחמנא פטריה. והנה ידוע כי הדיקן אוכל לשווצ נפשו [משלי י"ג כ"ה] פי' להעלות נפשות הנומה ובעלי חיים להסתאחד עם נפשו הקדוש, והמלטר עלמו ומונע הטלחת הנפש חוטא בעללה ושב ור"ת, אמנם המקולקל חוטא על נפשות הנזונות שמקלקל אותם באכלו מהם, נמצא כל מזר שציער עלמו מן היין לא ימלע מחטא, או שהי' לדיק מעיקרא וחטא עתה צמה שלא שח יין, או בהיפך שהי' חוטא מעיקרא והי' ראוי להמיר עלמו שלא יחטא על נפשות נקיים אלו, וצין כך וצין כך עכ"פ יצא חטאת, אבל אין אנו יודעים אם החטאת הוא אשר חטא על הנפש שקלקל אותם או בהיפך על שהתעלל בתקנתם - אך מיר טמא שנעמא צאונם, א"כ משמים הראווה שראוי לו להאריך שלא לשחות יין כי הוא מקלקל נפשות, וא"כ הרי קמן שחטא על הנפש וא"ש צ"ב.

דף י' ע"ב: מנין שלא יאמר אדם לה' עוזה וכו' ת"ד קרבן לה'. פי' שהיה מכראוי להקדים ה' לקרבן ולמיכתב לה' קרבן, עיין סוף מס' ידים, ועיין תוס' מגילה ע' ע"א ד"ה אלהים צרא בראשית וכו' ע"ש, וה"נ הו"ל להזכיר לה' קרבן, אע"כ להורות נתן שיקדים אדם קרבן לה' משום שחא לא יספיק לומר קרבן צ"ב והזכיר ש"ש לנעלה. והנה צבועה כתיב [רות ב' ד'] ה' עמכם ויאמרו לו הקולרים יצרכך ה', והקולרים עשו כהלכה ולא הקדימו לה', אבל הוא

עשה שלא כהלכה לכאורה שאמר ה' עמכם. וי"ל לפי המבואר במדרשים ידע צועז צרוה"ק שעתיד להוליד הבן הלא מרות עוצד אצי ישי, וכשבא עליה מת והניחה מעוברת כמבואר כל זה במדרשים [ע"י ילקוט רות רמז תר"ג, תר"ח], א"כ ידע שלא ימות והיה יכול להקדים ה'. והשתא א"ש דשלהי צרכות [ס"ג ע"א] ילפי מנייה דשאלים שלום חצירו צשס, ואמר וכו"ת צועז מדעתיה דנפשיה עבדי, פי' ולא צרוה"ק, ת"ש אל תצח כי זקנה אמך, יראה דרולה לומר דא"ל לומר צועז מדעתיה דנפשיה ס"ל כמ"ד לא חיישין למיתה [כתובות ע"ט ע"ב], ולעולם לאו צרוה"ק עבדי, ת"ש אל תצח כי זקנה אמך דייקא, שהרי צועז היה אז זקן מופלג צזקנה צ"ד, וצוקן כ"ע חייש למיתה, עיין גיטין כ"ח ע"א, א"כ איך הקדים השם ואמר ה' עמכם, אע"כ צרוה"ק הליך שלא ימות, א"כ ע"כ צרוה"ק עבדי ששאל שלום הקולרים צשס, א"כ יש ללמוד ממנו לשאול שלום חצירו צשס צ"ב.

היכי דמי כינוי כינויין וכו'. יש לתמוה אם כל השקלא ועריא אליבא דצ"ש וכפירש"י ד"ה מיפחנא וכו', ואי נימא דהאיצטרא היא לצ"ב אי הוה כינויין ואסור או כינוי כינויין ושרי, א"כ מיפחנא ורעיו דלא איפשטו הו"ל למיפסק לחומרא, ורמב"ם לא פסק קצ"ח ול"ע.

האומר דחזין שאוב צ"ד. דעתי אר"ה לצאר סוף פרקין כשיגיעני הרי"ת לשם. [עיין לקמן י"ג ע"א (כ"א א') ד"ה וציעקר].

דף י"א ע"א: ר' יהודה אומר האומר כירושלים לא אומר בלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים. [עיין שו"ת יו"ד רס"י ר"ע].

רש"י ד"ה דתנן. דלא צריך למיכתב אלא אם לא יעברו וכו' אלא להכי איצטריך למיכתב לתרווייהו דלא אמרינן מבצא לאו אתה שומע הן. [עיין ח' גיטין ע"ב ע"א (ס"ב ג') ד"ה וכעין, וחי' קידושין ס"א ע"א (קל"א ב') ד"ה והנה לפי].

דף י"א ע"ב: בעי רמי בר חמא וכו'. עיין תוס' מיר כ"צ ע"א [ד"ה מר זוטרא] צסופו, והעולה מדצריהם דרמב"ם קא מיצטעא ליה סחמא, ויש לפרשו

צא) תו"מ השלם במדבר ל"א א' ד"ה וכפר.

צב) ח"ס במדבר כ"ד א' ד"ה וכפר.

צג) מדברי מרן בסמוך נראה דהטעם משום שחא ימות, וכ"כ להדיא בדרשות ח"ב, רצ"ט ג' ד"ה והנה, וז"ל: אחז"ל לא יאמר אדם לה' עולה אלא עולה לה' שחא ימות בתוך דיבורו ונמצא מוציא ש"ש לבטלה. - וכ"כ השל"ה [מובא בגחל קדומים ר"פ בראשית ד"ה בראשית (השלישי), ור"פ מטות], ובישועות יעקב יו"ד ט"י קמ"ח ד"ה יען, כי דטעמא דשחא ימות מבואר בירושלמי. (אמנם ל"מ איה מקום חתם סופר <על השי"ס> - נדרים / סופר, משה בן שמואל {עמוד 23} {743502})

הירושלמי). - אולם בפ"י הרא"ש ד"ה לשון, כי הטעם דשחא נמלך מלגמור דבריו ונמצא ש"ש לבטלה, וכ"כ המאירי, ושיטמ"ק סוד"ה דלא לימא, בשם הרי"ף. ועי' תוס' ישנים יומא ל"ט ע"א ד"ה ואומר, שכ' דילמא פשע ומדכר ש"ש לבטלה.

צד) בילקוט רמז תר"ו ד"ה ברוכה, איתא שהיה בן שמונים שנה.

צה) ע"ע ח' ברכות שם (צ"ט ב') ד"ה התקינו, והע' ע"ב.

צו) עיין ה' נדרים פ"א ה"ז - י"ז, וה' נזירות פ"א ה"ח.